

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

MEZINÁRODNÍ ROZHODČÍ SOUDNICTVÍ

Diplomová práce

Denisa Rajdová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Dobiáš, Ph.D.

Datum odevzdání: duben 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22.4.2013

.....

podpis studentky

Ráda bych tímto poděkovala panu JUDr. Petru Dobiášovi, Ph.D. za jeho cenné rady a připomínky, ochotu a všestrannou pomoc při tvorbě diplomové práce.

Můj dík patří také mé rodině, především mému otci, za podporu během celého studia.

V Praze dne 22.4.2013

Denisa Rajdová

Mezinárodní rozhodčí soudnictví

Úvod.....	1
1. Mimosoudní řešení sporů a historie rozhodčího soudnictví.....	3
1.1. Alternativní řešení sporů (ADR)	3
1.1.1. ADR bez účasti nezávislého třetího	4
1.1.2. Postup za účasti nezávislého třetího	4
1.1.3. Hybridní formy ADR.....	6
1.1.4. Arbitráž	7
1.2. Vznik a vývoj rozhodčího řízení na našem území	8
2. Mezinárodní arbitráž	10
2.1. Pojem mezinárodní arbitráže.....	10
2.2. Subjekty mezinárodní arbitráže.....	10
2.3. Doktrinární koncepce rozhodčího řízení	11
2.3.1. Jurisdikční teorie	11
2.3.2. Smluvní teorie	12
2.3.3. Smíšená teorie	13
2.3.4. Nezávislá teorie (též autonomní teorie)	14
2.4. Povaha řízení v České republice dle relevantní judikatury Ústavního soudu	14
2.5. Povaha rozhodčího řízení dle judikatury Soudního dvora Evropské unie	15
2.6. Druhy rozhodčího řízení.....	16
2.6.1. Rozhodčí řízení institucionální	16
2.6.2. Rozhodčí řízení ad hoc.....	17
2.7. Rozhodčí řízení on – line (ODR)	17
3. Právní rámec mezinárodního rozhodčího řízení.....	19
3.1. Předpisy národního práva.....	19
3.2. Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.....	19
3.3. Další mezinárodní smlouvy.....	21
3.4. Rozhodčí řády významných mezinárodních rozhodčích institucí.....	22
3.5. Rozhodčí pravidla a Vzorový zákon UNCITRAL	22
4. Rozhodčí smlouva jako základ rozhodčího řízení a arbitrabilita sporů	24
4.1. Rozhodčí smlouva a její účinky	24
4.1.1. Vymezení pojmu	24
4.1.2. Účinky rozhodčí smlouvy	25
4.1.3. Typy rozhodčích smluv.....	26
4.1.4. Rozhodčí smlouva a smlouva hlavní	27
4.1.5. Forma rozhodčí smlouvy	28
4.2. Arbitrabilita sporů	30
4.2.1. Arbitrabilita sporů v ČR.....	31
4.2.2. Arbitrabilita v německé právní úpravě	32
4.2.3. Arbitrabilita podle ust. čl. V Newyorské úmluvy	33
5. Průběh rozhodčího řízení	34

5.1. Rozhodné právo pro rozhodčí řízení	34
5.1.1. Přímé normy.....	34
5.1.2. Volba práva	35
5.1.3. Equita a lex mercatoria	36
5.1.4. Procesní pravidla.....	36
5.2. Rozhodnutí o vlastní pravomoci a příslušnosti	37
5.3. Zahájení a průběh rozhodčího řízení s akcentem na komparaci právní úpravy v České republice a Spolkové republice Německo, resp. úpravy v rádech rozhodčích institucí se sídlem na území těchto států	38
5.3.1. Organizace řízení	38
5.3.2. Zahájení řízení	39
5.3.3. Žaloba a žalobní odpověď.....	39
5.3.4. Jmenování rozhodců	41
5.3.5. Procesní zásady rozhodčího řízení.....	44
5.3.6. Předběžná opatření.....	45
5.3.7. Skončení rozhodčího řízení.....	46
5.3.8. Náklady.....	46
5.4. Obecně ke vztahu rozhodčího soudnictví a klasické justice	47
6. Uznání a výkon rozhodčích nálezů	48
6.1. Rozhodčí nález a rozhodčí nález cizí	48
6.2. Přezkum rozhodčího nálezu obecným soudem v souvislosti s nařízením jeho výkonu....	50
6.3. Výkon tuzemského rozhodčího nálezu	50
6.4. Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu v České republice.....	52
6.4.1. Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů dle české právní úpravy	52
6.4.2. Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů podle Newyorské úmluvy	52
6.4.3. Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů a Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži	55
6.5. Odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.....	55
6.5.1. Odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů dle české právní úpravy	55
6.5.2. Odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů dle Newyorské úmluvy	56
7. K výhodám a nevýhodám mezinárodního rozhodčího řízení.....	58
7.1. Nejvýznamnější výhody mezinárodního rozhodčího řízení.....	58
7.2. Nejvýznamnější nevýhody mezinárodního rozhodčího řízení	60
7.3. Dílčí závěr	61
Závěr.....	62
Seznam použitých zkratk.....	64
Seznam použité literatury	66
Abstract	70
Shrnutí	72
Klíčová slova/Key words	74

Úvod

Jako předmět své diplomové práce jsem si zvolila téma poměrně hojně diskutované, čteně vědecky zpracované a dle mého názoru i velmi aktuální.

Výhody rozhodčího řízení oproti řízení před obecnými soudy, zejm. jeho neformálnost, větší dispoziční volnost, menší časová a často i finanční náročnost a především snadnější následná vykonatelnost rozhodčích nálezů pak ve spojení se stále neuspokojivou rychlostí (a kvalitou) rozhodování obecných soudů v některých státech, naznačují, že význam rozhodčího řízení bude i nadále stoupat. S rostoucím zájmem o tento alternativní způsob řešení sporů narůstá i množství otázek s ním spojených. I přes značné množství publikací, které byly problematice rozhodčího řízení věnovány, existují v rozhodčím řízení, a to zejména v rozhodčím řízení s mezinárodním prvkem, oblasti, na které jurisprudencí pohlíží značně nejednotně.

Téma mezinárodního rozhodčího soudnictví mě zaujalo již v rámci studia mezinárodního práva soukromého, zejména pak v rámci jeho seminární výuky. Příležitost k jeho hlubšímu studiu se mi pak naskytla při pobytu na Universität Hamburg v rámci programu ERASMUS, kde je „*Internationale Schiedsgerichtsbarkeit*“ (doslovně přeloženo jako mezinárodní rozhodčí soudnictví) vyučováno jako samostatný předmět, jehož součástí byly praktické semináře v místě rozhodčích institucí jako např. Hamburská obchodní komora či Mezinárodní tribunál pro mořské právo, ale také simulované řízení pod záštitou rozhodců z těchto institucí. Pojem rozhodčí soudnictví, jehož jsem použila i v názvu této práce, se zde překrývá s českým pojmem rozhodčí řízení, resp. přesněji teorie rozhodčího řízení.

Cílem této práce, jejíž téma je pojato poměrně široce, je vymezení a zhodnocení postavení mezinárodního rozhodčího řízení, a to jak v rámci teoretické koncepce, tak v systému práva z pohledu národního právního řádu. Budu zkoumat jeho povahu, o které ani v teorii nevládne shoda, a poukážu na výhody, ale i úskalí, které s sebou mezinárodní arbitráž přináší. Zmíním též jeho historický vývoj a postavení vůči jiným metodám ADR. Podrobněji se pak zaměřím na problematiku uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu, jež považuji za hlavní výhodu mezinárodní arbitráže. Dílčí aspekty budu hodnotit ve světle „*Euronovely*“ zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů přijaté zákonem č. 19/2012 Sb., jež je vyústěním snahy českého zákonodárce o zajištění kompatibility české úpravy rozhodčího řízení s unijní legislativou a jež implementuje do české právní úpravy výrazné prvky ochrany

spotřebitele jako slabší strany. Zároveň bych se chtěla pokusit o srovnání české a zahraniční, zejména pak německé, právní úpravy průběhu rozhodčího řízení.

Vzhledem k rozsahu tématu nemohou být všechny aspekty rozebrány dopodrobna, k hlubší analýze jsem si proto vybrala prvky z mého pohledu zajímavé a aktuální.

1. Mimosoudní řešení sporů a historie rozhodčího soudnictví

„Až příliš mnoho právníků je jako mnozí chirurgové: chtějí řezat (rozuměj soudit se) bez hlubší analýzy, přestože existuje mnoho způsobů, jak se operaci zcela vyhnout.“

William F. Fox

1.1. Alternativní řešení sporů (ADR)

„Spory mezi jedinci je možno řešit dvěma cestami. Starší cesta předcházející mocenské uspořádání lidské společnosti, spočívá v dobrovolném řešení sporů, zatímco druhá využívá existenci společenského donucení vycházejícího z mocenské struktury organizované části společnosti.“¹

Státní útvar disponující právní řádem a soudní soustavou dává logicky přednost variantě druhé, tedy řešení sporů v rámci jeho mocenské struktury. Právě z tohoto důvodu se většina alternativních řešení sporů² ve společnosti etablovala v době, kdy právní systém konkrétního společenství ještě neexistoval, či bylo jeho fungování z nějakého důvodu suspendováno. Významný vliv na vývoj ADR lze vidět též v řešení sporů v rámci ad hoc vytvořených organizací, jejichž fungování a zejm. interní organizace se řídí vlastními pravidly, s čímž souvisí i nechuť takových spolků podrobovat se externím mocenským zásahům ze strany státu.

Pojem ADR v sobě dle obecně uznávané definice zahrnuje zásadně jakékoliv řízení kromě řízení před státními orgány, které slouží k vyřešení konfliktů mezi stranami, přičemž záleží na stranách sporu, jakým způsobem a jaká pravidla si pro řízení stanoví.

Metod, které ADR používá, je, stejně tak jako možností jak je vnitřně klasifikovat, mnoho. I. Hanefeld dělí metody ADR zásadně na mimosoudní řízení bez účasti třetího („jednání“) a taková řízení, ve kterých strany sporu při jeho řešení podporuje nestranná třetí

¹ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s.1.

² Alternativní řešení sporů (angl. ADR – alternative dispute resolution) bývá obvykle označováno za alternativní k poměru k řešení sporů orgány veřejné moci, tedy orgány státními. Některé publikace a instituce jako např. ICC v Paříži však užívají zkratku často ADR ve smyslu „amicable dispute resolution“, čímž je vyjadřována alternativnost „přátelského“ řešení sporů k řešení sporů „nepřátelskému“.

osoba.³ Další možností je zcela jistě dělení z hlediska závaznosti výsledného řešení či jeho vynutitelnosti orgány státní moci, z hlediska jeho nahodilého či obvyklého použití při řešení konfliktů nebo např. z hlediska, zda řešení problému je vůlí stran, či nastalo nahrazením jejich vůle vůlí státu.

1.1.1. ADR bez účasti nezávislého třetího

Negociace

Negociace, tedy vyjednávání mezi stranami bez použití síly či její hrozby, je jak samostatnou kategorií alternativního řešení sporů, tak zároveň i základním stavebním kamenem pro všechny ostatní jeho kategorie. O negociaci hovoříme, pokud je stranami vedeno jednání k vyřešení konfliktu bez účasti nestranné třetí osoby, v rámci kterého mohou být formulovány úmluvy, a to jak ve formě závazných smluv či nezávazných ujednání.⁴

Zvláštní kategorií negociace pak podle K. Růžičky⁵ a P. Rabana⁶ představuje povinné jednání mezi stranami, kdy jsou strany rozhodčí smlouvou či obecně před soudním jednáním zavázány povinně jednat o smírném urovnání sporů. Dohodnou-li se v takovém případě strany na smírném řešení, vznikne závazná smlouva, jejíž vynutitelnost může být v těchto řízeních zaručena schválením soudního smíru ve formě usnesení soudu dle ust. § 67 a n. OSŘ či schválením smíru dle ust. § 24 ZRŘ ve formě rozhodčího nálezu.

1.1.2. Postup za účasti nezávislého třetího

Mediace

Pod pojmem mediace se rozumí postup při řešení konfliktů za účasti nejméně jedné nezávislé třetí osoby – mediátora, která pomáhá zprostředkovat stranám smírné řešení sporu, přičemž se účastníci nemusí omezovat výhradně na vymezení sporu dle platného práva, ale mohou se domáhat uplatnění i jiných, zejm. morálních a postojových aspektů věci. Abychom mohli hovořit o mediaci, musí být splněny tyto podmínky: vzájemně odsouhlasená možnost

³ HANEFELD, I. *Skript zur Vorlesung Deutsches und Internationales Schiedsverfahrensrecht*, Universität Hamburg, Sommersemester 2012, s. 24.

⁴ HANEFELD, I. *Skript zur Vorlesung Deutsches und Internationales Schiedsverfahrensrecht*. Universität Hamburg, Sommersemester 2012, s. 25.

⁵ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 14.

⁶ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2004, s.1.

zapojení třetí strany, výhradní využití nenásilné strategie mediátorem a absence moci mediátora vydávat právně závazná rozhodnutí.⁷ V případě mediace se tedy nejedná o druh kontradiktorního řízení, které by bylo zakončeno vydáním vykonatelného rozhodnutí.

Nutno zmínit, že v České republice došlo na sklonku minulého roku v oblasti mediace k zásadnímu posunu, a to schválením zákona o mediaci⁸ s účinností ke dni 1. 9. 2012. Tento zákon implementuje směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. 5. 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech⁹, čímž částečně formalizuje a institucionalizuje mediační řízení a řadí tak ČR v této oblasti k vyspělým právním systémům, které zdůrazňují dohodu stran a kladou důraz smírné řešení sporů. Největším přínosem této nové úpravy je podle mého názoru zavedení stavení promlčecí doby ohledně práv, která jsou předmětem mediace, a to i v případě, že je mediace vedena v jiném členském státě podle právních předpisů tohoto členského státu,¹⁰ či zavedení oprávnění předsedy senátu obecného soudu nařídít účastníkům řízení první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin a za tím účelem přerušit řízení¹¹. Právě tato ustanovení, zejm. změna ustanovení o běhu promlčecí doby, dávají účastníkům skutečný prostor tohoto druhu smírného řešení plně využít. Značná diskuse pak byla vedena i o možnosti přímé vykonatelnosti mediačních dohod, která však byla nakonec odmítnuta.

Konciliace

Dle názoru některých autorit je od pojmu mediace třeba odlišit pojem konciliace jakožto řízení mediací podobné, ne však zcela identické. Dle N. Rozehnalové lze definovat roli konciliátora jako „neobvykle aktivního mediátora“¹², přičemž konciliátor v tomto typu řízení sám na základě stanovisek stran navrhuje nejlépe vyhovující řešení. Pojmy mediace a konciliace však bývají většinou používány jako identické.

⁷ BEARDSLEY, K. *The mediation dilemma*. Ithaca: Cornell University Press, 2011, s. 18.

⁸ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o mediaci).

⁹ Mediace v trestně právní oblasti zůstává nadále upravena zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Srov. ust. § 29 zákona o mediaci, ust. §§ 112 OZ, 404a ObZ.

¹¹ Srov. ust § 100 OSŘ.

¹² ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 35.

Nezávislá expertíza (též tzv. technická arbitráž)

Nezávislá expertíza je metodou rozšířenou zejména v německé právní kultuře pod pojmem *Schiedsgutachten* (překlad autorky: rozhodčí dobrozdání), kdy spory zejm. během delšího smluvního vztahu řeší nestranný expert. Tento expert zaujímá již na počátku smluvního vztahu svoji pozici, která je pak zapracována do smlouvy, jíž na něj smluvní strany delegují pravomoci k průběžnému řešení sporů. Předmětem nezávislé expertízy může být zásadně vše, co lze znalcem posoudit a není v rozporu s kogentními ustanoveními.¹³ Bývá jím zejména kvalita dodaného zboží či služeb, hodnota určitého plnění nebo výše způsobené škody. Pokud se na tom strany dohodnou, může takto jmenovaný expert vydávat závazná určení a rozhodnutí.

Institucionalizovanou podobu získalo toto řízení u Mezinárodní obchodní komory v Paříži, která v roce 1976 zřídila Mezinárodní centrum protechnické expertízy a přijala pro toto řízení s účinností ke dni 1. 1. 2003 tzv. ICC Pravidla pro technickou expertízu.¹⁴

1.1.3. Hybridní formy ADR

Vedle zmíněných „klasických“ typů mimosoudního řešení sporů se můžeme setkat s celou řadou smíšených¹⁵ variant, které vzešly především z praxe Americké arbitrážní asociace.

Známým příkladem takového řízení je např. tzv. „*Med-arb*“, které představuje, jak název napovídá, kombinaci mediačního a arbitrážního řízení. Sporné strany zde vedou nejprve mediační řízení a v případě nedosažení dohody je pak automaticky nebo na návrh za asistence stejné či odlišné osoby vedeno řízení rozhodčí.

Dalším příkladem, který má také původ v USA je tzv. „*Medaloo*“. První fází tohoto řízení tvoří opět mediaci/ konciliaci s tím, že pokud třetí osoba není schopna dospět k řešení, vyzve strany k tzv. „posledním nejlepším nabídkám“, které následně posoudí a nabídne stranám řešení. Pokud nedojde k usmíření v této fázi, vyústí řízení do fáze arbitráže, kde bude

¹³ HANEFELD, I. *Skript zur Vorlesung Deutsches und Internationales Schiedsverfahrensrecht*, Universität Hamburg, Sommersemester 2012, s. 28.

¹⁴ Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Expertise/ICC-Rules-for-Expertise/> [Cit. 2013-02-20].

¹⁵ Většinou se jedná o kombinaci prvků rozhodčího řízení a jiného alternativního způsobu řešení sporů.

posouzeno, zda a která z nabídek je dostatečná.¹⁶ Tato je následně implementována do rozhodčího nálezu.

V USA značně rozšířený „*Mini-Trial*“ pak představuje formální řízení, které připomíná řízení soudní. Během tohoto řízení vystupují za společnost představitelé jejího vedení, kteří jsou zmocněni za ni za asistence třetí osoby uzavřít dohodu. Tato metoda se sice svou formalizací blíží k arbitráži, její výsledek je však nezávazný, čímž se blíží mediaci. „*Z tohoto zorného úhlu jej lze determinovat jako předstíraný tribunál (in vitro tribunal), v jehož čele vystupuje nezávislá osoba, nejčastěji zkušený renomovaný právník, jenž působí jako neutrální poradce, který simuluje pravděpodobný průběh případného soudního řízení i jeho možný výsledek.*“¹⁷

Početné jsou v současnosti též tzv. „*Dispute Boards*“, a to zejm. u dlouholetých projektů. Jedná se o institucionalizované jednotlivce, či skupiny, kteří mají v rámci určitého projektu zmocnění řešit pravidelně vznikající dílčí právní, technické či hospodářské konflikty. Podle charakteru smlouvy jsou pak tato řešení pro strany závazná, či naopak mají charakter pouhého doporučení.

1.1.4. Arbitráž

Arbitrážní řízení, jakožto postavením a četností vrcholnou metodu ADR, na tomto místě uvádím jen pro úplnost systematiky. Jejímu vymezení se podrobně věnuji v dalších částech této práce.

Nutno zde však podotknout, že někteří autoři staví vedle sebe ADR a arbitráž jako odlišné metody řešení sporů. Zastáncem odlišování ADR a rozhodčího řízení jsou např. N. Rozehnalová a A. J. Bělohávek.¹⁸ Dle mého názoru, a vzhledem k výše popsané definici ADR, je však nutno rozhodčí řízení za, ač v mnohém speciální, metodu ADR považovat.

¹⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 48.

¹⁷ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 22.

¹⁸ S tímto způsobem se ztotožňuje i Komise EU, z jejíž argumentace vyplývá názor, že rozhodčí řízení není možné považovat za ADR, nýbrž se jedná o řízení quasi soudní, resp. o alternativu k řízení před soudy, která je svou podstatou a charakterem vydávaných rozhodnutí řízení před soudy velmi podobná.

1.2. Vznik a vývoj rozhodčího řízení na našem území

Ačkoliv počátky existence právní úpravy moderní arbitráže se datují až do období mezi dvěma světovými válkami, sahají její kořeny do období mnohem dřívějšího. Zmínky o obyčejích aplikovaných při řízení s mezinárodním prvkem nacházíme již v období středověku, kdy jako arbitr v takovýchto sporech vystupoval zejm. papež, císař, univerzity či města, ale postupně bývaly jmenovány i osoby soukromé, především věhlasní právníci a vznikaly i první stálé rozhodčí tribunály.¹⁹

První písemné zmínky o arbitráži na našem území obsahuje břeclavský text Statut Konráda Oty z roku 1237 o „zlubném sídu“, jenž dovoluje obyvatelstvu vyřizovat drobné spory svobodně za pomoci rozhodců.²⁰

Z období raného novověku dále nutno vyzdvihnout návrh Jiřího z Poděbrad z poloviny 60. let 15. století, dle něž měl být zřízen tzv. evropský křesťanský spolek coby mezinárodní soud příslušný pro řešení všech sporů mezi všemi členskými státy. Ačkoliv tento návrh nebyl realizován, předběhl jím Jiří z Poděbrad svou dobu o téměř pět set let, neboť k realizaci dohody podobného obsahu došlo až při podpisu Haagské úmluvy o pokojném vyřizování mezinárodních sporů z roku 1899.

S příchodem konce devatenáctého století se podstatně zvyšuje počet obchodních styků a vyvstává tak i nutnost rychlého a efektivního řešení z nich plynoucích sporů, kterou nabízejí zvláštní řízení. První rozsáhlejší kodifikace rozhodčího řízení se pro české země objevuje v občanském soudním řádu z roku 1895,²¹ který upravuje zásady rozhodčího řízení jako postupu při řešení sporů soukromými osobami a poskytuje mj. i právní vymezení rozhodčí smlouvy, podmínek arbitrability či mechanismu jmenování rozhodců.²² Tento zákon, který se v základních rysech shoduje s dnešní úpravou rozhodčího řízení, platí na území Československa až do roku 1950. Na sklonku existence monarchie pak vzniká řada stálých specializovaných rozhodčích soudů a komisí jako např. burzovní či pro pracovní nebo hornické spory, jejichž struktura byla z velké části též převzata nově vzniklou Československou republikou.

¹⁹ DAVID, V. *Historie mezinárodního práva a jeho vědy*. 1. vydání. Brno: Aleko, 1991, s. 33.

²⁰ SCHELLE, K.; SCHELLEOVÁ, I. *Rozhodčí řízení - historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002, s. 13.

²¹ Zákon č. 113/1895 ř.z.

²² Této úpravě sice předcházela zákon č. 67/1875 ř.z., ten však upravoval pouze spory z burzovních obchodů, a nelze jej proto považovat za obecnou úpravu arbitráže.

Zásadní změny rozhodčího řízení v Československu s sebou přináší šedesátá léta 20. století, resp. již rok 1948. Uchopení moci komunistickou stranou v únoru 1948 na dlouhou dobu znamená zastavení liberalizace a internacionalizace rozhodčího řízení. Občanský soudní řád ze dne 25. října 1950 omezuje československým občanům možnost uzavřít rozhodčí smlouvu tak, že „rozhodčí smlouvu lze uzavřít jen tehdy, je-li alespoň jednou ze stran československá právnická osoba“.²³ Rozhodčí řízení tak bylo tímto zákonem a definitivně pak i zákony č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním a č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, odsunuto výhradně na pole mezinárodního obchodního styku. Zda si Československo alespoň v této oblasti zachovalo svoji pozici je více než sporné, a to vzhledem k faktu, že se jeho mezinárodní obchodní vztahy orientovaly téměř výhradně na ostatní socialistické země.

V roce 1949 byl v Praze zřízen Rozhodčí soud při československé obchodní a průmyslové komoře,²⁴ který zaručoval péči o instituty rozhodčího řízení v ČSSR. V témže roce vznikla i Rada vzájemné hospodářské pomoci coby mocenský nástroj pro centrální ovládnání ekonomiky socialistických států Sovětským svazem, v jejímž rámci byl na základě Úmluvy o řešení občanskoprávních sporů vznikajících ze vztahů hospodářské a vědeckotechnické spolupráce z roku 1972 vypracován Jednotný vzorový řád rozhodčích soudů, na jehož základě byly vydávány rozhodčí řady v jednotlivých členských zemích.²⁵

K opětovnému zpřístupnění arbitráže jako prostředku řešení sporů jak vnitrostátních, tak mezinárodních, došlo až po revoluci v roce 1989, a to nahrazením dosavadní úpravy zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, kterému se budu věnovat podrobněji v rámci následujících kapitol.

²³ Ust. § 648 zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád).

²⁴ Později v r. 1980 byl jeho název změněn na Rozhodčí soud při Československé obchodní a průmyslové komoře a s účinností od 1.1. 1995 došlo ke změně názvu na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

²⁵ SCHELLE, K.; SCHELLEOVÁ, I. *Rozhodčí řízení - historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002, s.40.

2. Mezinárodní arbitráž

2.1. Pojem mezinárodní arbitráže

Mezinárodní rozhodčí řízení (mezinárodní arbitráž) je pojmem v současné době často skloňovaným, což ostatně ukazuje na její stále rostoucí význam. Jelikož český právní řád legální definici mezinárodního rozhodčího řízení nezná²⁶, vyvinulo se v české právní teorii mnoho více či méně obsahově shodných definic. Například K. Růžička považuje za mezinárodní rozhodčí řízení (mezinárodní obchodní arbitráž) „*takové rozhodčí řízení, ve kterém se bude projednávat spor z mezinárodního obchodního styku (spor vzniklý v soukromoprávním vztahu s tzv. mezinárodním prvkem...)*“.²⁷

Dle N. Rozehnalové pak lze mezinárodní rozhodčí řízení obdobně vymezit jako „*dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu senátu, která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí. Mezinárodní rozhodčí řízení či mezinárodní obchodní arbitráž je způsob řešení sporů o majetkové nároky vzniklé z provádění mezinárodního (obchodního) styku mezi fyzickými či právníckými osobami (obchodníky, podnikateli)*“.²⁸ Obdobně zahraniční literatura definuje mezinárodní arbitráž jako rozhodčí řízení mezi stranami různých státních příslušností nebo rozhodčí řízení mezi stranami stejné státní příslušnosti, kde je dán jeden či více faktorů, který ji pojí k další zemi. Takovýmto faktorem může být například předmět sporu, který je v jiné zemi, nebo aplikace zahraničního práva.^{29, 30}

2.2. Subjekty mezinárodní arbitráže

Jak ostatně i poslední z výše uvedených definic naznačuje, hraje v mezinárodní arbitráži značnou roli otázka subjektivity účastníků řízení, která se posuzuje podle

²⁶ § 1 ZŘŘ definuje pouze pojem „rozhodčí řízení“ jako rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci.

²⁷ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře* ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 19.

²⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s.57.

²⁹ MCILVRATH, M.; SAVAGE, J. *International Arbitration and Mediation: A Practical Guide*. Kluwer Law International, 2010, s. 5.

³⁰ Podrobněji k problematice vymezení mezinárodní a vnitrostátní arbitráže viz např. ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 59-68.

rozhodného práva stanoveného v souladu s pravidly mezinárodního práva soukromého. Pro státní příslušnost těchto osob bývá určující zejm. místo sídla (popř. místo obvyklého podnikání), místo zřízení, místo výkonu rozhodující moci, domicil apod. Z hlediska subjektů lze od standardní arbitráže mezi obchodníky extrahovat několik specifických řízení jako je např. mezinárodní spotřebitelská arbitráž, arbitráž mezi osobami veřejného práva, arbitráž mezi finančními institucemi či mezinárodní investiční arbitráž.

2.3. Doktrinální koncepce rozhodčího řízení

Vymezení otázky právní povahy rozhodčího řízení není úkolem snadným, což dokládá i fakt, že toto je předmětem vědeckého úsilí již přes dvě století a v České republice se k této problematice již několikrát vyjadřoval i Ústavní soud. Postupem času se vykristalizovaly čtyři základní teorie: smluvní, jurisdikční, smíšená a tzv. nezávislá.³¹ Všechny tyto mají společné to, že se zabývají vztahem státní moci a arbitrážního řízení, a to s poukazem na roli státu na jedné straně a roli vůle stran na straně druhé: „*na jedné straně pomyslné čáry je to státně centristický pozitivistický pohled na mezinárodní rozhodčí řízení jako na systém alternativního řízení k řízení soudnímu a představujícímu systém odvozený od soudní moci státu, na druhé straně transnacionální systém představující soukromoprávní způsob řešení sporů zcela nezávislý na státu*“.³²

2.3.1. Jurisdikční teorie

Podle jurisdikční teorie má rozhodčí řízení kontradiktorní povahu. Strany sporu prosazují svá stanoviska, na kterých trvají. Rozhodci pak vykonávají rozhodovací pravomoc, kterou odvozují od státu jejich působení, a řeší spor cestou nalézání práva. Rozhodčí nález je zde jurisdikčním aktem, kterému zákon propůjčuje charakter exekučního titulu. Stát tak umožňuje „*delegaci své jurisdikční pravomoci prostřednictvím dohody stran (rozhodčí smlouvou) ve smyslu zákona o rozhodčím řízení, kterou je ve světle ustanovení čl. 36 odst. 1 LPS třeba interpretovat jako domáhání se subjektivního práva na spravedlivý proces*

³¹ RŮŽIČKA, K. *K otázce právní povahy rozhodčího řízení*. Bulletin Advokacie. 2003, č. 5, s. 36.

³² ROZEHNALOVÁ, N. *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009, [Cit. 2013-02-25]. Dostupné z:

http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Rozehnalova_Nadezda_105_3_.pdf.

stanoveným postupem u jiného orgánu.“³³ Realizace rozhodčího řízení má tedy původ v dohodě stran, samotná možnost jeho konání je však odvozena od skutečnosti dané zákonem.

Možnost zpětné kontroly ze strany státu pak směřuje výlučně k otázkám, zda byly dodrženy základní podmínky pro projednání sporu a vydání nálezu, nikoliv směrem k meritornímu rozhodnutí. Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu nedodržení těchto podmínek však není možno chápat jako opravný prostředek, naproti tomu opravným prostředkem se rozumí výlučně přezkum rozhodčího nálezu jinými rozhodci ve smyslu § 27 ZRŘ.³⁴

Výjimku ze shora uvedeného představuje v českém právním řádu „*Euronovelou*“ zavedený meritorní přezkum rozhodčích nálezů vydaných ve sporech, jejichž jednou stranou je spotřebitel. Tato novelizace včleňuje do znění ust. § 31 ZRŘ písmeno g), podle kterého je důvodem ke zrušení rozhodčího nálezu případ, kdy rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodl spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy určenými na ochranu spotřebitele, ve zjevném rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem. Včlenění tohoto ustanovení sice na jedné straně přináší rozšíření ochrany spotřebitele coby „slabší strany“ právního vztahu, na druhou stranu je však vzhledem k podstatě rozhodčího řízení značně diskutabilní. Podle mého názoru, který se opírá o názor NS ČR: „*Měl-li by soud v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu přezkoumávat jeho věcnou správnost, pozbyla by smyslu právní úprava rozhodčího řízení.*“³⁵ představuje toto nové ustanovení bezpochyby částečné narušení smyslu postavení rozhodčího řízení.

Z českých právních teoretiků je zastáncem jurisdikční teorie např. Z. Kučera či A. J. Bělohlávek. Mezi zahraniční zástupce patří např. F. Mann.

2.3.2. Smluvní teorie

Východiskem pro smluvní teorii je dohoda stran o rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení a jejich vůle se tomuto rozhodnutí podrobit. Moderní smluvní teorie tvrdí, že „*rozhodčí řízení je v podstatě smlouvou a že svou povahou nepatří do civilního procesu, ale k právu smluvnímu.*“³⁶ Tzv. klasická smluvní teorie jde ještě dál, když v rozhodčích v podstatě zástupce stran, jejichž úloha spočívá v zjištění, na čem se strany dohodly, a z tohoto důvodu

³³ BĚLOHLÁVEK, A.J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Komentář. 2. Vydání, Praha: C.H. Beck 2012, s.27.

³⁴ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 179 a.n.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2570/2007.

³⁶ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 23.

nahlíží tato teorie i na samotný rozhodčí nález jako na „smlouvu, kterou uzavírají nebo podepisují rozhodci jako zástupci sporných stran“.³⁷ Zastánci smluvní teorie, jako např. P. Raban, tak negují rozhodující vliv státu řízení, na průběh arbitráže.³⁸ Za zakladatele této teorie je považován P. Merlin, k dalším zahraničním představitelům patří např. A. Bernard.

2.3.3. Smíšená teorie

Smíšená teorie představuje koncepci, která usiluje o zmírnění protikladů obou předchozích teorií. Spojuje tedy obě tyto teorie do jedné s tezí, že ačkoliv arbitráž nemůže být realizována mimo právní systém a musí existovat právo určitého státu, podle nějž se rozhodčí řízení v jeho jednotlivých prvcích bude provádět, leží původ rozhodčího řízení v rovině soukromoprávní, v soukromoprávní smlouvě. Strany tak smluvně poskytují rozhodci zmocnění projednat a rozhodnout spor, tento pak okamžikem jmenování počíná vystupovat jako soudce, který je oprávněn ve věci závazně a vykonatelně rozhodnout. Ačkoliv tato koncepce akcentuje silnou vazbu k místu konání řízení, nejedná se o vazbu absolutní, jelikož je vždy třeba zásadním způsobem zohlednit vůli stran. Řízení je tedy regulováno vůli stran v mezích procesních norem fora.³⁹ Rozhodčí nález představuje zjednodušeně řečeno rozhraní mezi rozsudkem a smlouvou.

V tomto ohledu zcela souhlasím s N. Rozehnalovou⁴⁰ a přikláním se k teoretickému uchopení rozhodčího řízení doktrínou smíšenou, která zohledňuje oba pilíře rozhodčího řízení, tedy zákon, který dává rozhodčímu řízení účinky jiné, než je pouhé soukromoprávního jednání, a dohodu stran, která zakládá pravomoc soukromých osob pro konkrétní případ rozhodnout spor. K zahraničním představitelům této teorie patří např. A. Redfern a M. Hunter.

³⁷ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 23.

³⁸ RABAN, P. *K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu*. Bulletin advokacie. 2003, č. 1, str. 25 a. n..

³⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné na http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Rozehnalova_Nadezda_105_3_.pdf.

⁴⁰ ROZEHNALOVÁ, N. *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné na http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Rozehnalova_Nadezda_105_3_.pdf.

2.3.4. Nezávislá teorie (též autonomní teorie)

Zastánci autonomní doktríny, jako např. R. David, zcela negují všechny tři koncepce předcházející. Podle jejich názoru je nutno pojímat rozhodčí řízení jako celek a je nutné pátrat po jeho účelu.⁴¹ Autonomní teorie nespojuje rozhodčí řízení s právem žádného státu. Arbitráž zde představuje nezávislý mechanismus, který by neměl být ovlivněn právem fora. Ačkoliv je toto vymezení arbitráže zastáváno spíše okrajově, není, a to zejména v kontextu mezinárodní arbitráže a současné globalizace ekonomických problémů podle mého názoru zcela od věci.

2.4. Povaha řízení v České republice dle relevantní judikatury Ústavního soudu

Nazírání ÚS ČR na právní povahu rozhodčího řízení můžeme zásadně rozdělit na dvě linie, a to linii do roku 2011 a názorovou linii po 8. březnu 2011.

Do roku 2011 se Ústavní soud držel názoru, že rozhodci rozhodují spory, jestliže jejich pravomoc vyplývá pro daný spor z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami. Rozhodce tedy nenalézá právo, ale „*tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran*“.⁴²

K tomu pak dále konstatoval, že pravomoc rozhodců není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od vlastní moci stran určovat si svůj osud. Uzavřením platné rozhodčí smlouvy se tak strany dobrovolně a vědomě vzdávají práva na projednání své věci nezávislým a nestranným soudem ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.⁴³

Počínaje nálezem I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011 se však dosud zastávaný názor ÚS k otázce povahy rozhodčího řízení, jakož i k otázce nalézání práva rozhodcem a jeho postavení, zásadně mění, když ÚS judikuje, že „*rozhodčí řízení, ..., je druhem civilního procesu. To však samo o sobě vůbec neznamena, že soudy mohou do rozhodčího řízení libovolně zasahovat. Právní řád dává stranám možnost, aby rozhodčí smlouvou derogovaly pravomoc soudu a založily pravomoc rozhodce, jenž bude v jejich věci nalézat právo a výsledek této činnosti promítne do autoritativního rozhodnutí - rozhodčího nálezu*“.⁴⁴

V navazující části pak Ústavní soud konstatuje, že projednání věci v rozhodčím řízení z tohoto hlediska „*neznamená vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí*

⁴¹ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 23.

⁴² Usnesení ÚS 174/02 ze dne 15.7.2002.

⁴³ Např. usnesení ÚS 174/02 ze dne 15.7.2002, či dále ÚS 511/03 ze dne 20.8.2004, ÚS 805/06 ze dne 8.1.2007.

⁴⁴ Nález I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011.

na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo; jinak by ostatně bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k soudnímu řízení za alternativní způsob řešení sporů“.⁴⁵

Z uvedeného tak plyne, že zatímco předchozí rozhodovací praxe Ústavního soudu zastávala pozici, že rozhodce právo jen narovnává a že tak činí v zastoupení stran, nově zastává Ústavní soud názor, že činnost rozhodce nespočívá pouze v onom narovnávání práva mezi stranami, ale že rozhodce při své rozhodovací činnosti právo již objektivně existující nalézá. Další významný posun můžeme vidět ve faktu, že Ústavní soud rozhodce výslovně řadí pod „jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo“, z čehož lze dovozovat, že Ústavní soud uznává za instituci, kterou Listina označuje v čl. 36 odst. 1 Listiny termínem „jiný orgán“.⁴⁶

Oproti výše uvedené paralele k moci soudní není však rozhodčí řízení výkonem veřejné moci a rozhodci tedy nepožívají právní ochrany veřejných činitelů tak, jak ji požívají osoby, na které stát výkon veřejné moci delegoval.

2.5. Povaha rozhodčího řízení dle judikatury Soudního dvora Evropské unie

K povaze rozhodčího řízení, a především postavení rozhodce, se též ESD vyjádřil již několikrát. Např. ve věci *Nordsee Deutsche Hochseefischerei vs. Reederei Mond Hochseefischerei*⁴⁷ konstatuje, že rozhodce jako soukromoprávní subjekt, který ačkoliv má rozhodnout podle práva a nikoliv podle zásad spravedlnosti, a jehož rozhodnutí má pro strany stejné účinky jako rozhodnutí obecného soudu, nepředstavuje soud dle čl. 177 Smlouvy o ES, a není tak povinen ani oprávněn požádat ESD o rozhodnutí předběžné otázky ohledně komunitárního práva.⁴⁸ Podmínky možnosti obrátit se na něj s prejudiciální otázkou ESD vymezuje již v rozhodnutí č. 61/65 ve věci *Vaasen-Göbbels*, podle kterého se musí jednat především o stálý orgán vytvořený na základě práva s obligatorní jurisdikcí, který za účelem rozhodování sporů aplikuje právo.

ESD tedy v tomto ohledu důrazně rozlišuje právní povahu řízení rozhodčího a řízení před obecnými soudy, i když v případě stálých rozhodčích institucí nalézá určité paralely a připouští jeho podobné postavení.

⁴⁵ Nález I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011.

⁴⁶ LISSE, L. *Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu*, www.epravo.cz, 20.10.2011 [cit 2013-2-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html>.

⁴⁷ Rozhodnutí ESD č. 102/81, ze dne 23. 3. 1982.

⁴⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení a komunitární právo*. www.ipravnik.cz, 4.12.2002 [cit 2013-2-26]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/art_3691/rozhodci-rizeni-a-komunitarni-pravo.aspx

2.6. Druhy rozhodčího řízení

V praxi lze rozlišovat nesčetně druhů arbitráží dle rozličných kritérií. Výše jsem již naznačila dělení dle subjektů. Logicky můžeme typizovat rozhodčí řízení též podle jeho předmětu. Dva hlavní způsoby dělení představuje dělení na rozhodčí řízení institucionální a ad hoc a rozhodčí řízení obligatorní a fakultativní. Posledně uvedené dělení není v současnosti tak důležité, proto k němu pouze podotknu, že o obligatorní řízení se jedná v případě, kdy není pro možné zahájení rozhodčího řízení nutno uzavírat rozhodčí smlouvu, ale na základně vnitrostátního předpisu či mezinárodní smlouvy stačí podat žalobu u příslušného rozhodčího soudu. Dříve existovala obligatorní arbitráž ve vztazích mezi hospodářskými organizacemi členských států RVHP. V současné době se objevuje jako jeden ze způsobů řešení sporů z investic mezi zahraničními investory.

2.6.1. Rozhodčí řízení institucionální

V institucionálních rozhodčím řízení jsou spory projednávány a rozhodovány před stálými rozhodčími institucemi (zejm. stálými rozhodčími soudy, arbitrážními středisky, asociacemi rozhodců apod.) zřízenými podle práva místa sídla. V ČR může být stálý soud zřízen jen na základě zákona⁴⁹ a je povinen stanovit svá pravidla činnosti, která musí být uveřejněna v Obchodním věstníku. „Každý stálý rozhodčí soud má svůj administrativní aparát (sekretariát), který zajišťuje jeho činnost, vyřizuje veškerou potřebnou korespondenci pro rozhodčí řízení, ... prostě zajišťuje hladký průběh rozhodčího řízení.“⁵⁰ V České republice zatím existují tři stálé rozhodčí soudy, a to Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno. Z těchto má pouze první jmenovaný obecnou působnost v České republice. Vedle stálých rozhodčích soudů funguje v ČR také řada institucí, které poskytují rozhodčí služby. Činnost některých z těchto organizací bývá však nezřídka odbornou veřejností silně kritizována.⁵¹

⁴⁹ Srov. ust. § 13 odst. 1 ZRŘ.

⁵⁰ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*, Praha: Prospektrum, 1997, s. 23.

⁵¹ RABAN, P. *Drobní dlužníci a zakázaná mluvní ujednání*, pravniradce.ihned.cz, 18. 11. 2009 [2013-02-28]. Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077440-39116820-F00000_d-drobní-dlužníci-a-zakazana-smluvní-ujednání.

K nejznámějším zahraničním rozhodčím institucím s obecnou působností patří např.: Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži (ICC), Americká arbitrážní asociace v New Yorku (AAA), Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (LCIA), Německý institut pro rozhodčí řízení (DIS) v Kolíně nad Rýnem, Stokholmská obchodní komora (SCC) či Mezinárodní arbitrážní centrum v Hong Kongu (HKIAC). Ze specializovaných pak nutno zmínit např. Světovou organizaci duševního vlastnictví (WIPO) v Ženevě, Londýnské sdružení námořních rozhodců (LMAA) nebo Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID) ve Washingtonu.

2.6.2. Rozhodčí řízení ad hoc

Ad hoc arbitráž se realizuje před rozhodcem či rozhodčím senátem, které strany ustavují pouze pro konkrétní případ. Samy strany si také vymezují procesní pravidla, místo a jazyk řízení, právní řád pro řešení sporu, způsob ustavení rozhodců apod. „*Musí však při této volbě postupovat podle právních předpisů toho státu, na jehož území se má rozhodčí řízení konat*“,⁵² to zejm. ve vztahu k arbitrabilitě sporu. Při dodržení kogentních norem národního řádu jsou strany při volbě procesních pravidel zcela svobodné. Mohou se tak např. podrobit některému ze standardizovaných řádů či najít inspiraci ve vzorovém zákoně UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži a v Rozhodčích pravidlech UNCITRAL.⁵³

2.7. Rozhodčí řízení on – line (ODR)

Ačkoliv ODR nelze považovat za samostatný druh rozhodčího řízení a jedná se spíše o technický postup v řízení,⁵⁴ je tento moderní způsob vedení sporu natolik významný, že je nutno se o něm alespoň krátce zmínit.

V širším slova smyslu je pojmem ODR myšlen proces, ve kterém jsou spory v podstatné míře řešeny prostřednictvím elektronických sítí, jako je internet a kdy se tedy strany sporu nemusí nikdy fyzicky setkat.⁵⁵

⁵² RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*, Praha: Prospektrum, 1997, s. 22.

⁵³ HANEFELD, I. *Skript zur Vorlesung Deutsches und Internationales Schiedsverfahrensrecht*, Universität Hamburg, Sommersemester 2012, s. 8.

⁵⁴ BĚLOHLÁVEK, A. *Rozhodčí řízení on line*. *Právní rozhledy*, 2004, č.12, s. 473-476.

⁵⁵ FOX, W. *International Commercial Agreements: A Primer on Drafting, Negotiating and Resolving Disputes*. 4. Edition. Kluwer Law International, 2009, s. 404.

On-line arbitráž existuje ve dvou formách: *binding arbitration* (závazná) a *nonbinding arbitration* (nezávazná). Druhá forma neobsahuje prvek státního donucení a na rozdíl od Spojených států ho evropský koncept arbitráže vůbec neumožňuje.

Historie ODR se datuje od 90. let 20. století a je spojena s projekty ODR na amerických univerzitách, první rozhodnutí v ODR pak padlo 8. května 1996.⁵⁶ Značný nárůst počtu ODR přinesla až možnost řešit spory on-line v oblasti práva duševního vlastnictví, především doménových jmen. Podstatnou roli zde sehrály organizace ICANN⁵⁷ a WIPO, k prosazení řešení sporů on-line však přispěla i Evropská unie podporou projektů pro on-line řešení spotřebitelských sporů.

Dnes kromě WIPO poskytují ODR služby mnohé další instituce jako např. Autorizovaný institut rozhodců (CI Arb).⁵⁸ Svoji troškou do mlýna ODR přispívají i instituce významné v oblasti klasické arbitráže jako ICC se svým „*NetCase systémem*“ a AAA se systémem „*AAA WebFile*“.⁵⁹ V České republice je on-line rozhodčí řízení dostupné např. u Rozhodčího soudu při HK a AK ČR, Unii pro rozhodčí a mediační řízení ČR, a.s. či Rozhodčího soudu při IAL SE.

⁵⁶ KAUFMANN-KOHLER, G. SCHULTZ, T. *Online Dispute Resolution. Challenges for Contemporary Justice*. The Hague: Kluwer Law International, 2004, s. 27.

⁵⁷ Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, více na <http://www.icann.org>.

⁵⁸ The Chartered Institute of Arbitrators, více na: <http://www.ciarb.org/>.

⁵⁹ FOX, W. *International Commercial Agreements: A Primer on Drafting, Negotiating and Resolving Disputes*. 4. Edition. Kluwer Law International, 2009, 405.

3. Právní rámec mezinárodního rozhodčího řízení

Předpisy, které tvoří právní rámec mezinárodní arbitráže lze rozdělit na předpisy mezinárodní, zahrnující především četné mezinárodní mnohostranné či bilaterální úmluvy, a předpisy národního práva. Z hlediska českého právního řádu je na místě podotknout, že čl. 47 ZRŘ stanoví aplikační přednost mezinárodních úmluv podle čl. 10 Ústavy, čili česká právní úprava se použije pouze tam, kde neexistuje úprava takovouto mezinárodní smlouvou.

3.1. Předpisy národního práva

V České republice je obecná regulace rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem obsažena v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů účinném od 1. 1. 1995, a to především v jeho části páté. Další normy, jež v obecné rovině dopadají na oblast mezinárodní arbitráže, najdeme též v OSŘ, jehož subsidiární užití⁶⁰ stanoví přímo § 44 ZŘŘ, a ZMPS, jehož vliv na mezinárodní rozhodčí řízení v rámci rekodifikace soukromého práva od 1. 1. 2014 ještě zřejmě podstatně vzroste.⁶¹ Z národních pramenů nutno zmínit normy zřizující tři stálé rozhodčí instituce v ČR⁶² a zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, který upravuje burzovní rozhodčí soud.

3.2. Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

Newyorská úmluva je beze sporu jedním z nejúspěšnějších mezinárodních nástrojů, který kdy byl přijat na poli mezinárodního obchodu. Vzhledem k tomuto a obecně k významu institutu uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, se jí budu v následujících řádcích věnovat podrobněji.

⁶⁰ Subsidiární aplikace OSŘ v mezinárodní obchodní arbitráži je předmětem diskuse a časté kritiky z řad odborné veřejnosti. Srov. např. KORDAČ, Z. *Mezinárodní arbitráž v ČR: reforma nutná*, <http://jinepravo.blogspot.cz>, 30.6.2012 [Cit.2013-03-03]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/mezinarodni-arbitraz-v-cr-reforma-nutna.html>.

⁶¹ Rekodifikace soukromého práva, v rámci které nabude od 1.1.2014 účinnosti nový ZMPS, přenáší úpravu některých otázek rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem a uznávání cizích rozhodčích nálezů právě do tohoto zákona.

⁶² Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů zřizující BRS, zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách zřizující KRS a zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona ČNR č. 301/1992 Sb., o HK ČR a AK ČR, na jehož základě byl zřízen RS.

Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů byla uzavřena dne 10. června 1958 na newyorské konferenci OSN a jejím cílem je ulehčit uznávání cizích rozhodčích nálezů, tedy nálezů vydaných jiným státem než tím, ve kterém má být uznání a výkonu docíleno. Nad rámec tohoto dále upravuje formu rozhodčí smlouvy, jejíž dodržení je nutným předpokladem pro platnost rozhodčího nálezu.

Přijetí NÚ předcházely dvě významné mezinárodní smlouvy:

1) Ženevský protokol o doložkách a rozsudím z roku 1923, jehož signatářem bylo i tehdejší Československo a jehož hlavním cílem bylo zajistit, aby v případě platné rozhodčí smlouvy, odkázaly sporné strany k rozhodčímu řízení a aby uznaly a vykonaly přinejmenším vlastní vnitrostátní rozhodčí nálezy.

2) Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1927, která rozšiřuje působnost výše uvedeného protokolu svojí aplikovatelností na cizí rozhodčí nálezy. Předtím než však takový nález mohl být uznán na cizím území, musel být uznán v zemi jeho vydání.⁶³ Soud navíc mohl odmítnout uznání, pokud byl vydaný nález v rozporu s jeho právním řádem.⁶⁴

Obě tyto mezinárodní smlouvy byly při jejím podpisu mezi smluvními státy nahrazeny Úmluvou o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů,⁶⁵ a zůstávají tak v platnosti pouze pro státy, které NÚ neratifikovaly.

Ačkoliv o obrovské úspěšnosti NÚ svědčí i fakt, že je aplikována beze změny již přes padesát let, je však třeba podotknout, že změnami v mezinárodním obchodu, bude zřejmě nutné uvažovat *de lege ferenda* i o změnách některých částí NÚ,⁶⁶ ve kterých by tyto trendy byly reflektovány.⁶⁷ Mezi nastíněné problémy patří zejména vztah vykonatelnosti rozhodčích nálezů a *ordre public* jednotlivých států, neexistence ustanovení o procesních pravidlech,

⁶³ Tento proces je nazýván jako tzv. *dvojitá exequatur*.

⁶⁴ Srov. čl. 1 odst. e) Ženevské úmluvy z roku 1927.

⁶⁵ V ČR byla NÚ inkorporována vyhláškou ministra zahraničních věcí o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů č. 74/1959 Sb.

⁶⁶ Komise OSN pro právo mezinárodního obchodu řeší stávající problémy prozatím vydáním Doporučení k výkladu čl. II odst. 2 a čl. VII odst. 1 z roku 2006 a dále modernizací Vzorového zákona v roce 2006 a revizi Rozhodčích pravidel v roce 2010. V reakci na toto Doporučení byl J. van den Bergem, spoluautorem textu NÚ, roce 2008 vytvořen diskusní návrh nové NÚ, který reflektuje recentní trendy v mezinárodní obchodní arbitráži. Podrobněji viz DOBIÁŠ, P. *Návrh nové „Newyorské úmluvy“ o mezinárodním výkonu rozhodčích smluv a nálezů*. In KOCINA, J.; POLÁČEK, B. et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s.171-180.

⁶⁷ Interní zhodnocení poskytuje např. zpráva Unictral A/CN.9/656 ze dne 5.6.2008 [Cit. 2013-03-03]. Dostupné na <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V08/541/11/PDF/V0854111.pdf?OpenElement>.

neexistence definice pojmu rozhodčí nález, nezohlednění prvků ODR či absence možnosti uzavření rozhodčí smlouvy prostřednictvím el. prostředků komunikace.

Pieter Sanders, autor textu NÚ, je toho názoru, že vznikající problémy lze překlenout sjednocováním judikatury a poukazuje na fakt, že se tak již děje, což dokazuje vznik Vzorového zákona UNCITRAL, který je z velké části inspirován NÚ.⁶⁸ Autor dále poukazuje na problematičnost změn znění NÚ a možnou neochotu signatářských zemí takové změny schválit. Dle mého názoru, ačkoliv souhlasím s tím, že změna NÚ bude komplikovaný proces, by bylo značně obtížné sjednotit rozhodovací praxi a rozsah všech nově vyvstávajících problémů. Revize textu NÚ by tak byla spíše jednodušší než složitější variantou.

3.3. Další mezinárodní smlouvy

1. Úmluva ICSID (Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států či též Washingtonská úmluva)

Na základě této úmluvy z roku 1965 bylo v roce 1966 založeno Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů, které je prostředníkem pro urovnávání sporů mezi vládami a soukromými zahraničními investory. Strany sporu se na toto Centrum obrací dobrovolně, po souhlasu s arbitráží však nemohou jednostranně odstoupit.⁶⁹

2. Meziamerická úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (Panamská úmluva)

Panamská úmluva je úmluva o mezinárodní arbitráži z roku 1975, kterou ratifikovaly USA a většina jihoamerických států. Gary B. Born, známý mezinárodní právník a akademik, zjednodušeně charakterizuje Panamskou úmluvu jako interamerickou obdobu NÚ s tím, že NÚ je záběrem širší a disponuje rozsáhlejším souborem precedentů.⁷⁰ Ačkoliv všechny státy Panamské úmluvy ratifikovaly rovněž NÚ, s výjimkou Spojených států nestanovil žádný z nich jasná pravidla, která by řešila střet těchto úmluv, tato otázka tak zůstala ponechána

⁶⁸ SANDERS, P. *The History of the New York Convention*. ICCA Congress Series No. 9 [Cit.2013-03-03]. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/1/13474348789900/congress_no.9_keynote_address_prof_pieter_sanders.pdf.

⁶⁹ Více na: <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?sub=171>, [Cit.2013-03-03].

⁷⁰ Born, G. *International Arbitration and Forum Selection Agreements: Drafting and Enforcing*, Kluwer Law International, 2006, s. 105.

soudům členských států s rizikem rozdílných rozhodnutí. Řešený střet v případě USA je součástí výhrad, jež USA učinily v rámci ratifikačního procesu Panamské úmluvy.

3. Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži⁷¹ byla vypracována v rámci Hospodářské komise OSN pro Evropu a byla podepsána 21. 4. 1961 v Ženevě. Tato úmluva se vztahuje na rozhodčí smlouvy a rozhodčí nálezy vydané na základě těchto smluv v oblasti mezinárodního obchodu mezi fyzickými či právníckými osobami, jež mají státní příslušnost v různých smluvních státech.

Uznávání a výkon rozhodčích nálezů Evropská úmluva primárně neřeší,⁷² to ponechává ostatním úmluvám, zejm. tedy NÚ.

3.4. Rozhodčí řády významných mezinárodních rozhodčích institucí

Obsahem těchto řádů jsou pravidla pro rozhodčí řízení konané u dané instituce, jejichž závaznost pramení z vůle stran podrobit se rozhodčímu řízení této instituce. Tyto řády nesmí odporovat právnímu řádu konkrétního státu a bývají většinou výrazně podrobnější než právní úprava rozhodčího řízení. Nejvýznamnějšími tvůrci těchto pravidel jsou celosvětově známé stálé rozhodčí instituce, jako ICC,⁷³ AAA,⁷⁴ a Rozhodčí soud v Londýně.⁷⁵ Pro oblast práv z duševního vlastnictví pak nelze opomenout např. Rozhodčí pravidla Světové organizace duševního vlastnictví. Z českého prostředí pak zmiňme zejm. Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

3.5. Rozhodčí pravidla a Vzorový zákon UNCITRAL

Rozhodčí pravidla UNCITRAL představují sice pravidla pro řešení sporů v rozhodčím řízení, avšak tato pravidla nejsou závazná a závaznosti nabývají až dohodou stran o jejich použití. Pravidla byla předložena Komisí OSN pro právo mezinárodního obchodu a schválena Valnou hromadou OSN dne 15. prosince 1976⁷⁶ v New Yorku. Jejich

⁷¹ V ČR inkorporována vyhláškou ministra zahraničních věcí o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži č. 176/1964 Sb.

⁷² Této problematice se dotýká pouze čl. IX Evropské úmluvy (podrobněji viz dále kapitola VI.).

⁷³ Mezinárodní rozhodčí pravidla při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži.

⁷⁴ Mezinárodní rozhodčí pravidla Americké arbitrážní asociace.

⁷⁵ Pravidla Mezinárodního rozhodčího soudu v Londýně.

⁷⁶ Novelizované znění bylo publikováno jako rezoluce Valného shromáždění OSN č. 65/22 ze dne 14. 12. 2006.

největší význam spočívá v aplikaci na ad hoc řízení, kdy se zejm. strany, jež nemají zkušenost s mezinárodním rozhodčím řízením, mohou dohodnout na jejich použití, čímž si ulehčí zahájení i samotný průběh řízení.⁷⁷

Významný je též Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž z roku 1985,⁷⁸ který se stal předlohou zákonodárným iniciativám mnoha států, přičemž v mnoha případech byl jako takový převzat zcela či modifikovaně do vnitrostátní úpravy. Vzorový zákon UNCITRAL není závaznou mezinárodní smlouvou, představuje pouze vzor úpravy, kterým se mohou zákonodárci nechat inspirovat, což ostatně učinila i Česká republika.

⁷⁷ KUČERA, Z. a kol. *Úvod do práva mezinárodního obchodu*. 1. vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003, s. 42-46.

⁷⁸ Novelizované znění bylo publikováno jako rezoluce Valného shromáždění OSN č. 61/33 ze dne 14. 12. 2006.

4. Rozhodčí smlouva jako základ rozhodčího řízení a arbitrabilita sporů

4.1. Rozhodčí smlouva a její účinky

4.1.1. Vymezení pojmu

V případě fakultativního rozhodčího řízení, tedy ve většině případů, představuje rozhodčí smlouva základní předpoklad pro možnost projednání vzniklého sporu mezi stranami mezinárodního obchodního styku v rozhodčím řízení.⁷⁹ Český právní řád definuje rozhodčí smlouvu v ust. § 2 odst. 1 ZRŘ:

„Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.“

Základní podmínky její formální a materiální přípustnosti pak ZRŘ vymezuje ve svých ust. § 2, § 3⁸⁰ a má-li se stát rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení, musí být tyto podmínky bezpodmínečně dodrženy.⁸¹ Další požadavky na platnost RSML pak vyplývají z její povahy smlouvy, tedy z ust. § 34 a n. OZ. Jedná se zejména o požadavky na srozumitelnost, vážnost, určitost a svobodu vůle směřující k uzavření RSML. Způsobilost uzavřít rozhodčí smlouvu je pak vázána na způsobilost k právním úkonům.

Co se týče hodnocení právní povahy RSML, nepanuje, stejně jako v hodnocení právní povahy rozhodčího řízení, mezi právními teoretiky shoda. Diskuse se vede především ohledně pojetí RSML jako smlouvy hmotněprávní, procesní či smíšené. Smluvní koncepce RŘ zde logicky akcentuje spíše její hmotněprávní povahu, naproti tomu teorie jurisdikční spíše povahu procesní. Zastánci hmotněprávního pojetí jako např. P. Raban považují za směřodatnou vůli stran podřídit spor rozhodčímu řízení a chápou tak RSML jako

⁷⁹ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 24.

⁸⁰ Přípustnost RSML ve vztahu k zahraničí řeší ZRŘ v ust. §36.

⁸¹ MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, s přílohami*. Komentář. 1. Vydání. Praha. C. H. Beck. 1996, s.19-20.

mimoprocenční smlouvu upravenou hmotněprávními normami.⁸² Početnější skupinu však tvoří zastánci procesního pojetí RSML, kteří zdůrazňují rozhodčí smlouvou daný přesun pravomoci z obecného soudnictví na soudnictví rozhodčí. Např. podle F. Zoulíka nemůže mít RSML hmotněprávní povahu, „*neboť neupravuje žádné z plnění tvořící obsah závazků podle §494 OZ, ale je předpokladem vzniku zvláštního procesního vztahu*“, který dále zdůrazňuje, že „*pro její procesní povahu mluví dále i to, že má výlučně procesní důsledky a že je upravena předpisy procesního práva*“.⁸³

Dle mého názoru je zde možno se opět přiklonit k názoru N. Rozehnalové, která vidí RSML jako institut se smluvním základem, který se pohybuje v prostředí procesního práva, tedy institut charakteru smíšeného.⁸⁴ Ačkoliv se nepochybně jedná o úmluvu směřující k významnému procesněprávnímu účinku, je nutno vzít v úvahu, že by byla též procesněprávně neúčinná, kdyby trpěla vadami v projevu vůle, které by ji činily hmotněprávně neplatnou.⁸⁵ Rozhodčí smlouva tak dle mého názoru tvoří rozhraní mezi hmotněprávní a procesněprávní úpravou.

4.1.2. Účinky rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouva, jak již bylo zmíněno v kapitole o právní povaze rozhodčího řízení, suspenduje oprávnění domáhat se svého práva u nestranného a nezávislého soudu, garantované čl. 36 odst. 1 LZPS, tam, kde by jinak byla dána pravomoc obecného soudu. Je třeba si však uvědomit, že existence platné RSML ještě neznamena zahájení vlastního rozhodčího řízení, a z tohoto důvodu tedy nezpůsobuje překážku litispendence a rovněž nemá vliv na běh promlčecích či propadných lhůt. Platně uzavřená rozhodčí smlouva má však v souladu s výše uvedeným důležité procesní účinky spočívající především v:

⁸² RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 5.

⁸³ ZOULÍK, F. *Některé problémy rozhodčího řízení*. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, s. 15.

⁸⁴ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 133.

⁸⁵ Srov. např. GONSORČÍKOVÁ, M. *Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení*. www.ipravnik.cz, 12.6.2003 [Cit. 20013-3-9]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_2/art_3708/detail.aspx. Dále srov. rozhodnutí RS Rsp 213/02.

- 1) derogaci jurisdikce státních soudů a založení pravomoci rozhodce k rozhodování sporu vymezeného platnou rozhodčí smlouvou,⁸⁶
- 2) založení vázanosti rozhodčí smlouvu též pro právní nástupce stran, a to vždy pokud to smluvní strany v rozhodčí smlouvě dle ustanovení § 2 odst. 5 ZRŘ výslovně nevyloučí.

4.1.3. Typy rozhodčích smluv

Česká právní teorie rozlišuje tři základní typy RSML: smlouvu o rozhodci, rozhodčí doložku a tzv. neomezený kompromis.

1. Smlouva o rozhodci

Smlouva o rozhodci se uzavírá v okamžiku, kdy mezi stranami spor z určitého právního vztahu již existuje. Taková smlouva musí obsahovat určení rozhodce resp. rozhodců, či rozhodčí instituce, která bude vzniklý spor rozhodovat či alespoň postup, jakým budou takové osoby či rozhodčí instituce určena. Pro platné určení postačí odkaz na řád rozhodčího soudu.⁸⁷

2. Rozhodčí doložka

Pro případy, kdy spor ještě nevznikl, ale smluvní strany jeho možný vznik připouštějí, je typicky sjednávána rozhodčí smlouva ve formě rozhodčí doložky, která je nejčastěji používaným typem RSML jak v řízení vnitrostátním, tak v mezinárodní arbitráži.⁸⁸ Rozhodčí doložka, které je svou podstatou součástí smlouvy jiné, smlouvy hlavní, se může týkat jak všech potenciálních budoucích sporů, tak jen jejich vymezeného okruhu.

Zvláštní typ rozhodčí doložky⁸⁹ pak představuje tzv. asymetrická rozhodčí doložka, kdy jedna ze smluvních stran má i přes existenci této RSML právo podat žalobu u obecného soudu. Takové doložky se u nás objevují zejména u leasingových smluv, kdy právo podat

⁸⁶Pokud by byla věc, ve které je platně uzavřena RSML, žalována u obecného soudu, má druhá strana nejpozději při prvním úkonu žalovaného ve věci samé možnost vznést námitku nedostatku pravomoci obecného soudu. Soud pak takový spor rozhodovat nemůže a řízení podle ust. § 106 OSŘ zastaví.

⁸⁷ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 128.

⁸⁸ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 42.

⁸⁹Srov. např. RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 43, Born, G. *International Arbitration and Forum Selection Agreements: Drafting and Enforcing*, Kluwer Law International, 2006, s. 28.

žalobu u obecného soudu má pouze leasingová společnost. Některé zahraniční úpravy, jako například Francie, tyto doložky neuznávají a považují je za neplatné.

3. Všeobecné ujednání (též tzv. neomezený kompromis)

Tento typ RSML se použije na řešení všech sporů určitého okruhu právních vztahů, které mezi stranami mohou vzniknout. Svoji podstatou se tento typ podobá rozhodčí doložce, avšak neomezený kompromis má zpravidla formu samostatného dokumentu aplikovatelného na více smluvních vztahů.

4.1.4. Rozhodčí smlouva a smlouva hlavní

V praxi dochází nezdědka ke sporům ohledně platnosti RSML, a to především tehdy, když je napadána platnost smlouvy hlavní nebo smluvních podmínek nespoteřbitelných smluv, které obsahují RSML ve formě rozhodčí doložky. V tomto ohledu se však ustálila aplikace doktríny autonomie, která striktně posuzuje platnost obou smluv odděleně. Odrazem této doktríny je v českém právním řádu zejména ust. § 2 odst. 4 ZRŘ: *„Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak, vztahuje se jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související.“* a ustanovení § 267 odst. 3 ObZ: *„Je-li součástí jinak neplatné smlouvy dohoda o volbě práva nebo tohoto zákona (§ 262) nebo dohoda o řešení sporu mezi smluvními stranami, jsou tyto dohody neplatné pouze v případě, že se na ně vztahuje důvod neplatnosti. Neplatnost těchto dohod se naopak netýká neplatnosti smlouvy, jejíž jsou součástí.“* Tuto doktrínu pak potvrzuje Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí,⁹⁰ kde výslovně uvádí, že *„rozhodčí smlouvu, i když má podobu jen rozhodčí doložky, je tak nutno vždy posuzovat jako smlouvu zcela samostatnou, jen technicky vloženou do textu jiné smlouvy.“* Platnost rozhodčí smlouvy tedy nemůže být závislá na platnosti základní smlouvy a je nutno ji vždy posuzovat zcela nezávisle na platnosti smluv, ze kterých spor, jenž má být posouzen, vyvěrá.⁹¹

Zajímavá je rovněž otázka zániku rozhodčí smlouvy v návaznosti na smlouvu hlavní. I zde se uplatňuje doktrína autonomie, podle které RSML zaniká tehdy, kdy se důvod zániku týká této smlouvy,⁹² např. tedy pravomocným rozhodnutím obecného soudu o její neplatnosti,

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1222/2005, ze dne 19. 12. 2007.

⁹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1222/2005, ze dne 19. 12. 2007.

⁹² Viz též aktuální judikatura, zejm. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2628/2010, ze dne 22. 1. 2013.

dohodou smluvních stran o zrušení RSML, předložením sporu obecnému soudu bez včasného uplatnění námitky nedostatku pravomoci atd. Sporná však může být otázka vazby zániku RSML na smlouvu hlavní např. v případě splnění smlouvy hlavní bez následného vzniku sporu, v případě odstoupení či novace. Souhlasím zde s N. Rozehnalovou,⁹³ která upozorňuje, že v těchto případech bude značně složité přesně určit okamžik takového zániku RSML. Pokud pak chápeme platné uzavření smlouvy jako vznik oprávnění obrátit se na rozhodčí instituci, pak by mohlo podle mého názoru dojít k situaci, kdy by strany byly *pro futuro* zbaveny práv, která ještě nevznikla. Z tohoto důvodu se tedy domnívám, že výhradní uplatňování doktríny autonomie je pro zánik RSML spravedlivější.

Autonomie obou smluvních ujednání je obsažena také v rozhodčích řádech stálých rozhodčích institucí jako např. v Řádu Rozhodčího soudu při ICC v Paříži.⁹⁴ Z principu autonomie obou smluv vychází i Vzorový zákon a Rozhodčí pravidla UNCITRAL.

4.1.5. Forma rozhodčí smlouvy

Český právní řád řeší otázku formy v ust. §3 ZRŘ v kombinaci s § 40 odst. 4 OZ, které stanoví obligatorně písemnou formu RSML, přičemž písemná forma je dle § 3 ZRŘ zachována i tehdy, pokud je „*rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly*“.⁹⁵ Jistou výjimku z tohoto pravidla pak představuje odst. 2 toho ustanovení, který cílí na RSML obsažené ve všeobecných smluvních podmínkách nebo jiných smluvních podmínkách, které sice nejsou svým obsahem všeobecné, ale považují se za smluvní podmínky sjednané a akceptované mezi stranami smlouvy hlavní.⁹⁶ V tomto případě je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, „*jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy*“, tedy např. plněním či zaplacením.

Další formální podmínky platnatého uzavření RSML, a to speciálně ve vztahu ke spotřebitelům, si vynutila „*Euronovela*“ ZRŘ, když do stávající úpravy ust. § 3 ZRŘ nově

⁹³ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 143.

⁹⁴ Autonomii obou smluv stanoví takové platná francouzská právní úprava.

⁹⁵ Podmínku písemnosti staví ve svém čl. 2 i NÚ, ta však vzhledem k datu vzniku reflektuje pouze konsensus dopisem či telegramem.

⁹⁶ LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*, Praha: Linde, a.s., 2012, s. 147.

včleňuje pod sankcí neplatnosti další podmínku uzavření RSML, a to povinnost sjednání takovéto rozhodčí doložky „*samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní*“.⁹⁷ Samotnému uzavření rozhodčí smlouvy pak musí podle nově včleněného ust. § 3 odst. 4 ZRŘ předcházet vysvětlení, resp. poučení spotřebitele podnikatelem o následcích uzavření rozhodčí doložky, o základech rozhodčího řízení, na kterých rozhodčí řízení stojí, o jeho rozdílech oproti řízení před obecným soudem, a to s dostatečným předstihem tak, „*aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat.*“ Nejznatelnější změnu, kterou s sebou v tomto ohledu „*Euronovela*“ přinesla, však dle mého názoru představuje zavedení obligatorních obsahových náležitostí rozhodčí smlouvy uzavírané se spotřebitelem v ust. § 3 odst. 5 ZRŘ, podle kterého taková smlouva musí obsahovat:

- a) určení rozhodce nebo stálého rozhodčím soudu, a to tak, že musí být patrné, kdo spor bude rozhodovat, případně musí být přesně stanovený způsob, jakým bude rozhodce/rozhodci určen/i,
- b) vymezení způsobu zahájení a formy vedení rozhodčího řízení,⁹⁸
- c) informace o odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání,
- d) informace o místě konání rozhodčího řízení,
- f) informaci o tom, že pravomocný rozhodčí náleží je vykonatelný, a tedy že je exekučním titulem.

Ust. § 3 odst. 6 ZRŘ pak připouští splnění požadavků dle odst. 5 též odkazem na statuty a řády stálých rozhodčích soudů, pokud rozhodčí smlouva svěřuje rozhodnutí sporu právě jemu.

„*Eurovela*“ ZRŘ zavádí též změny v přezkoumatelnosti platnosti RSML, když reaguje na judikaturu ESD,⁹⁹ ze které vyplývá, že platnost rozhodčí smlouvy sjednané pro případný spotřebitelský spor musí být v každém okamžiku přezkoumatelné v navazujícím soudním řízení. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu tak může být shledán důvodným i v případě, že spotřebitel neuplatnil námitku neplatnosti rozhodčí doložky při prvním úkonu v řízení tak, jak to musí učinit strany u sporů nespotebitelských.

⁹⁷ Toto ustanovení reflektuje podmínky stanovené směrnice ES 93/13 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

⁹⁸ Po účinnosti této novely již u rozhodčího řízení ad hoc nestačí uvést pouze odkaz na rozhodčí řád zvoleného rozhodce, ale je nutné tento rozhodčí řád učinit nedílnou součástí této smlouvy.

⁹⁹ Srov. např. rozhodnutí C-168/05 *Mostaza Claro* nebo rozhodnutí C-40/08 *Asturcom*.

Je na místě podotknout, že účinnost této novely nezpůsobuje automaticky neplatnost dřívějších rozhodčích smluv, které nesplňují všechny zmíněné náležitosti. Rozhodčí smlouvy uzavřené před 1. 4. 2012 se posuzují dle znění ZRŘ účinného v době uzavření smlouvy. Rozhodčí řízení zahájené před 1. 4. 2012 se obdobně dokončí podle dosavadních právních předpisů.

Zajímavá se z mého úhlu pohledu jeví i diskuse na téma existence RSML jako nutné podmínky konání rozhodčího řízení. Někteří významní teoretici, jako A. J. Bělohávek a K. Růžička, vyjadřují zcela jasně své stanovisko v tom smyslu, že považují rozhodčí smlouvu nebo doložku za podmínku *sine qua non* rozhodčího řízení.¹⁰⁰ Např. podle názoru L. Lisse však zákon o rozhodčím řízení existenci rozhodčí smlouvy jako *conditio sine qua non* nevidí a rozhodčí řízení lze zahájit i bez existence rozhodčí smlouvy.^{101,102}

V mezinárodním kontextu nutno zmínit, že některé právní řády výslovně připouští možnost konkludentního uzavření RSML. Např. dle ust. § 1031 německého ZPO je RSML platně uzavřena i tehdy, je-li RSML obsažena v listině předávané jednou stranou druhé straně nebo předávané třetí osobou oběma stranám a obsah dokumentu lze podle obvyklých zvyklostí považovat za součást smlouvy, pokud strana včas neuplatní námitku.

4.2. Arbitrabilita sporů

Arbitrabilita představuje zásadní předpoklad pro to, aby mohl být spor rozhodnut v rozhodčím řízení. Tento pojem označuje schopnost určitého okruhu vztahů mezi stranami být předmětem rozhodčího řízení či, jinak řečeno, „*arbitrabilita vymezuje možnou působnost rozhodčího řízení. Z pohledu procesního jde o přípustnost sporu k řešení před rozhodci. Z pohledu smluvního práva jde o dovolenost předmětu smlouvy*“.¹⁰³

¹⁰⁰ LISSE, L. *K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy*. www.epravo.cz, 29.3.2011 [Cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html>.

¹⁰¹ LISSE, L. *K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy*. www.epravo.cz, 29.3.2011 [Cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html>.

¹⁰² Této problematice se ostatně dotknul i Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení sp. zn.: 20 Cdo 2857/2006 ze dne ze dne 30. 10. 2008, dle něž lze dovodit, že chování žalovaného, jenž by byl aktivní při projednávání sporu, aniž by nejpozději při svém prvním úkonu ve věci samé namítl neexistenci rozhodčí smlouvy, může mít za následek podrobení se pravomoci rozhodce.

¹⁰³ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 143.

V právní teorii se dělí arbitrabilita na objektivní, jež představuje okruh právních vztahů, které umožňuje konkrétní právní úprava řešit před rozhodci, a subjektivní, která představuje okruh vztahů, které si strany projevem jejich vůle v rozhodčí smlouvě k řešení před rozhodci určily.

4.2.1. Arbitrabilita sporů v ČR

Pozitivně ZRŘ reguluje otázku arbitrability v § 1 a § 2, kde kumulativně vymezuje podmínky přípustnosti rozhodčí smlouvy tak, že se musí jednat o spor majetkový, o kterém je možno uzavřít smír a o spor, který je řešitelný před obecným soudem nebo o spor, o němž to stanoví zvláštní zákon.

Pojem „majetkový spor“ ZRŘ nedefinuje. Podle K. Růžičky se za majetkové spory v právní teorii považují „*všechny spory, jejichž předmětem je majetek nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, tzn. zejména v penězích*“.¹⁰⁴ Může tedy jít o spor, který směřuje jak k povinnosti plnit, tak např. zdržet se určitého jednání nebo o spor na určení, zda právo je či není.

„*Euronovela*“ ZRŘ pak nově rozšířila okruh působnosti zákona i na majetkové spory, k jejichž rozhodování je v prvním stupni jinak příslušný i jiný orgán veřejné moci, než je soud, jehož výhradní příslušnost byla dle staré úpravy určující. Toto však neplatí bezpodmínečně. Jako další kritérium se stanoví, že zvláštní zákon musí výslovně pamatovat na možnost tyto spory v rozhodčím řízení řešit. Příkladem sporů, které budou moci být nově řešeny podle zákona o rozhodčím řízení, jsou spory podle zákona o elektronických komunikacích.¹⁰⁵ Jaké spory mohou být projednány obecnými soudy, stanoví OSŘ ve svých §§ 2 a 7, podle nichž soudy v občanském soudním řízení projednávají právní věci, které vyplývají ze vztahů občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních, pokud zákon nestanoví něco jiného.

Co se týče přípustnosti uzavření smíru, nepřipouští povaha věci uzavření smíru dle ust. § 2 odst. 2 ZRŘ ve smyslu ustanovení § 99 odst. 1 OSŘ a vylučuje tak projednání v rozhodčím řízení zpravidla ve věcech, kdy lze řízení zahájit i bez návrhu, ve věcech osobního stavu ve smyslu ust. § 80 písm. a) OSŘ či věcech, u nichž je takováto dohoda účastníků

¹⁰⁴RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 33.

¹⁰⁵Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., s.20.

vyloučena hmotným právem.¹⁰⁶ Odpověď na otázku, zda budou tyto podmínky splněny, bude tedy záležet především na okolnostech konkrétního případu.¹⁰⁷

ZRŘ obsahuje též negativní vymezení arbitrability sporů. Ust. § 2 ZRŘ vylučuje z rozhodování v rozhodčím řízení spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí a spory incidenční. Pravomoc takovýto spor rozhodnout mají obecné soudy.

V reakci na mezinárodní prvek pak ZRŘ v ust. § 36 stanoví, že se přípustnost rozhodčí smlouvy posuzuje dle tohoto zákona. Zákonodárce tak co do přípustnosti rozhodčí smlouvy odebrává stranám možnost volby práva. Ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se tak posuzují podle ZRŘ, jestliže rozhodčí nález má být vydán v České republice. Tímto ustanovením brání zákonodárce tomu, aby v rozhodčím řízení byly projednávány spory, které dle české právní úpravy v rozhodčím řízení rozhodovat nelze.¹⁰⁸

4.2.2. Arbitrabilita v německé právní úpravě

Podle německé právní úpravy může být předmětem rozhodčí smlouvy každý majetkový nárok nebo doslovně "jakýkoli nárok, ve kterém je zahrnut majetkový zájem".¹⁰⁹ Takovýto zájem pak může být stejně veřejnoprávní jako i soukromý.

Nemajetkové nároky jsou arbitrovatelné tehdy, pokud jsou strany oprávněny uzavřít o předmětu sporu smír.¹¹⁰ Předmětem rozhodčího řízení v Německu tak mohou být např. i nároky související s úpadkovým řízením, spory dědické i spory týkající se nemovitostí.

Jde o liberální ustanovení, ve kterém německý zákonodárce dovoluje arbitrabilitu v široké míře a vztahuje se jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní arbitráž.

Hranice arbitrability vymezuje ZPO negativně v § 1030 odst. 2, kde zakazuje uzavření rozhodčí smlouvy vztahující se na spory o existenci či nájmu bytu v tuzemsku. Taková smlouva je od počátku neplatná. Ust. § 1030 odst. 3 ZPO pak obsahuje ochrannou klauzuli, podle níž předpisy, které se týkají rozhodčího řízení a které omezují arbitrabilitu sporů,¹¹¹ zůstávají nedotčeny.

¹⁰⁶ Např. zrušení SJM či vypořádání dědictví.

¹⁰⁷ DOBIÁŠ, P.; DOBIÁŠ, P. *Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR*. Právník, 2005, č. 8, s. 927.

¹⁰⁸ BĚLOHLÁVEK, A.. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Komentář. 2. Vydání, Praha: C.H. Beck 2012, s. 106.

¹⁰⁹ Něm. „vermögensrechtlicher Anspruch“

¹¹⁰ Lionnet, A. *Arbitration in Germany*. FOERSTER +RUTOW 2005, 10.5.2007, s. 7 [Cit. 2013-03-15]. Dostupné z: http://www.fr-lawfirm.de/fileadmin/user_upload/Aufsätze/Arbitration_in_Germany.pdf.

¹¹¹ Např. některá ustanovení BGB nebo BörsG (burzovní zákon ze dne 22.6.1896, ve znění pozdějších předpisů).

Celkově lze konstatovat, že německá právní úprava má sklony k celosvětovému trendu permanentního rozšiřování arbitrability sporů.

4.2.3. Arbitrabilita podle ust. čl. V Newyorské úmluvy

Ačkoliv NÚ arbitrabilitu sporů výslovně neupravuje, některá z jejích ustanovení se jí přímo či nepřímo dotýkají.

Uznání a výkon rozhodčího nálezu vydaného v zahraničí může být odepřen na návrh strany, proti které je tento nálezn uplatňován, výhradně v případě, že tato strana prokáže splnění některé z podmínek stanovených v čl. V odst. 1. Arbitrability sporu se zde týkají pouze důvody jmenované pod písmenem a. Prvním takovým důvodem je nezpůsobilost stran smlouvy k jednání o rozhodčí smlouvě, v důsledku níž je rozhodčí smlouva neplatná. Druhým důvodem je pak neplatnost rozhodčí smlouvy.

Většina národních úprav klade stejně jako NÚ na rozhodčí smlouvu jeden základní požadavek, a to požadavek písemné formy. Některé země, jako např. Německo nebo i Česká republika, však šly v tomto směru dále a za určitých okolností uznávají jako platné i ty rozhodčí smlouvy, které byly uzavřeny jinak než písemně. V návaznosti na požadavek písemné formy je nutno připomenout obecné požadavky na platnost všech právních úkonů jako jsou určitost, srozumitelnost, vážnost, absence protiprávnosti apod.

Čl. V odst. 2 NÚ dále stanoví, že uznání a výkon rozhodčího nálezu mohou být také odepřeny, jestliže soud zjistí, že předmět sporu nemůže být předmětem arbitráže, nebo že uznání či výkon tohoto nálezu by byl v rozporu s veřejným pořádkem. Podmínky arbitrability tedy soud zkoumá nikoli jen na návrh strany, proti níž je nálezn uplatňován, jak je tomu dle výše rozvedeného čl. V odst. 1 písm. a) NÚ, nýbrž i *ex officio*. Ačkoliv je nutno arbitrabilitu chápat jako součást veřejného pořádku, znění čl. V odst. 2 NÚ jedno od druhého odděluje.

V kontextu mezinárodního vývoje je pak zohlednit skutečnost, že následkem tendence rozšiřování množiny arbitrabilních sporů začíná být arbitrabilita více pravidlem než výjimkou. Někteří odborníci se v souvislosti s tímto přiklánějí k zavedení důsledného soudního přezkumu, podle kterého by měla být soudní kontrola rozhodčích nálezů z pohledu *ordre public* co nejpodrobnější.

5. Průběh rozhodčího řízení

5.1. Rozhodné právo pro rozhodčí řízení

Rozhodné právo v rozhodčím řízení představuje hmotné právo, kterým se řídí právní vztah mezi stranami a podle kterého budou rozhodci předmětný spor rozhodovat.

Určení rozhodného práva pro vztahy s mezinárodním prvkem se řídí tzv. přímými normami, právním řádem dle dohody stran, popř. právním řádem určeným dle kolizní normy. ZRŘ, ZMPS i Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy¹¹² (tzv. Římská úmluva) a Nařízení Řím I,¹¹³ stejně jako většina moderních právních řádů, upřednostňují ve svých ustanoveních volbu práva stranami.

Ve vztazích bez mezinárodního prvku se nároky stran řídí právním řádem České republiky. Ačkoliv zde bude platit zásada, že v těchto vztazích není stranám umožněna volba práva, kterou by se strany odchýlily od kogentních ustanovení českého práva,¹¹⁴ dodejme, že ani zde však není vyloučeno, pokud to zákon výslovně nezakazuje, aby strany pověřily rozhodce rozhodnutím podle zásad spravedlnosti.

5.1.1. Přímé normy

Aplikace přímých norem, jako norem upravujících hmotněprávní vztahy mezi stranami, představuje určitou „prejudiciální otázku“, kterou rozhodci musí zkoumat.

Nejvýznamnější takovou přímou normou je Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980, k jejíž aplikaci dochází, jestliže byla uzavřena kupní smlouva mezi stranami, jejichž místo podnikání se nachází na území dvou různých smluvních států VÚ či má být použito právního řádu státu, jenž VÚ ratifikoval. Zjednodušeně řečeno VÚ bude aplikována vždy, pokud si ji strany dohodou výslovně či konkludentně např. odkazem na aplikaci norem ObZ nevyloučí.¹¹⁵

¹¹² Viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, č. 64/2006 Sb. m.s.

¹¹³ Pro oblast mimosmluvních závazkových vztahů viz též nařízení Řím II.

¹¹⁴ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 120.

¹¹⁵ Podrobněji k problematice aplikace VÚ viz např. KAPITÁN, Z. *Má vždy metoda přímá přednost před metodou kolizní? Vztah kolizního práva a Vídeňské úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*. Acta Universitatis Carolinae.Iuridica, 2008, č. 1, s. 61-67.

5.1.2. Volba práva

Pokud se na daný právní vztah přednostně nepoužije přímá mezinárodní norma popsaná výše, dojde k aplikaci vnitrostátních právních předpisů, a to primárně toho právní řádu, který si strany zvolí.¹¹⁶

Strany si mohou zvolit rozhodné právo jak při uzavření hlavní smlouvy, tak jej vymezit dodatečně až při vzniku sporu. Případy, kdy si strany zvolí výslovně rozhodné právo hmotné včetně jeho kolizních norem, jsou však v praxi spíše výjimečné. Pro situace, kdy strany neučiní volbu rozhodného práva vůbec, dochází v souladu s ust. § 37 odst. 2 ZRŘ k vyhledání rozhodného práva na základě kolizní normy, tedy podle tzv. hraničního určovatele. Ust. čl. 4 ŘÚ a čl. 21 nařízení Řím I stanoví, že pokud se strany nedohodnou na rozhodném právním řádu (resp. nelze tento dovodit ze smluvního typu), řídí se jejich nároky ze závazkového vztahu právním řádem státu, s nímž „nejúžeji souvisí“. Platí domněnka, že daná smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž má povinná strana v době uzavření smlouvy bydliště (FO) nebo ústředí (PO), popř. zemí, kde má povinná strana plnit. Až v případech, které nejsou takto regulovány, se použije tuzemského kolizního práva, tedy ustanovení ZMPS.¹¹⁷ Česká právní úprava uvádí výslovně zásadu *lex fori* pro aplikaci kolizních norem, což je úpravou se silnou delokalizační tendencí.¹¹⁸ Pokud se však jedná o právní vztah, který nemá vazbu k tuzemskému právu, ale pouze ke dvěma nebo několika cizím právním řádům, lze dle čl. VII odst. 1 Evropské úmluvy použít i jinou kolizní normu než *lex fori*, a to tu kolizní normu, kterou budou rozhodci považovat za přiměřenou s přihlédnutím k obchodním zvyklostem.¹¹⁹ Kriterium vhodnosti lze najít též např. v Rozhodčích pravidel ICC, Rozhodčích pravidel AAA nebo v Rozhodčích pravidlech UNCITRAL.

Zvolený právní řád je pak třeba aplikovat jako celek, avšak je nutné vyloučit taková jeho ustanovení, jejichž účinky by se přičily zásadám společenského a státního zřízení, na nichž je nutno trvat.¹²⁰

¹¹⁶ Viz Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, v České republice publikovaná pod č. 64/2006 Sb. m. s., ZMPS (§ 9) či ZRŘ (§37).

¹¹⁷ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*, Praha: ASPI, 2007, s. 123.

¹¹⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 259.

¹¹⁹ ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé a obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 259-266.

¹²⁰ Srov. § 36 ZMPS.

5.1.3. Equita a lex mercatoria

ZRŘ umožňuje stranám v nespoteřbitelných sporech volbu práva bez vazby na jakýkoli právní řád pouze podle tzv. zásad spravedlnosti (*ex aequo et bono* nebo také zásad ekvity). Rozhodce tedy nebude aplikovat hmotné právo státu, ale spor rozhodne podle vlastního uvážení tak, aby rozhodnutí bylo správné. Lze tak např. přiznat promlčený dluh, ignorovat formální neplatnost smlouvy atd. Velkým nebezpečím volby tohoto postupu je značná nepředvídatelnost rozhodnutí, neboť jednotliví rozhodci mohou pojem spravedlnosti vnímat rozdílně.¹²¹

Ve spotřebitelských sporech vyloučila „*Euronovela*“ možnost sjednat rozhodování podle zásad spravedlnosti, a to zřejmě s vizí zamezit stavu, aby byla v rámci rozhodování tímto způsobem vyloučena ochránářská kogentní ustanovení právního řádu na ochranu spotřebitele. Tuto změnu lze dle mého názoru přivítat, neboť vyloučením aplikace těchto ustanovení by mohla být právní úprava ochrany spotřebitele v oblasti rozhodčího řízení podstatně eliminována.

Od rozhodování podle zásad *equity* je nutné odlišit rozhodování sporu podle *lex mercatoria*¹²², jehož aplikace staví na myšlence existence samostatného systému norem odlišného od vnitrostátního i mezinárodního práva, který upravuje právní vztahy vznikající v rámci mezinárodního obchodu. V praxi hraje *lex mercatoria* významnou roli např. u obchodních zvyklostí, pravidel mezinárodních organizací¹²³ nebo u standardizovaných forem obchodních doložek (např. INCOTERMS 2010). Jelikož se v tomto případě však nejedná o mezinárodní smlouvu, je třeba, aby strany na jejich použití výslovně odkázaly.

5.1.4. Procesní pravidla

Rozhodčí pravidla vymezují procesní postup rozhodců od okamžiku jejich ustavení do okamžiku ukončení řízení před nimi. Ačkoliv si strany sporu na žádě autonomie vůle mohou

¹²¹ Od rozhodování podle zásad *equity* bývá někdy odlišováno rozhodování jako tzv. *amicable compositeur*, které je považováno za institut, kdy rozhodci rozhodují podle práva a právních zásad, avšak jsou oprávněni měnit účinky aplikace konkrétních právních norem. Podrobněji viz např. DUMISIC, A. *Advantages of amicable international arbitration: characteristics and scope of arbitrator powers*. 27.4.2009 [Cit.2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22183/91117.pdf?sequence=1>.

¹²² Normy *lex mercatoria* bývají označovány jako tzv. transnacionální právo mezinárodního obchodu.

¹²³ Jedná se např. o Zásady mezinárodních obchodních smluv vypracované v rámci UNIDROIT z roku 1994. V rozšířené verzi z roku 2004 byly v preambuli doplněny body 4 a 6, vynechán byl bod ohledně možnosti použití zásad v případě, kdy není možné určit relevantní pravidlo na základě použitelného práva.

procesní pravidla vytvořit a začlenit do RSML, v praxi bývá častější, že strany v RSML odkáží na již existující pravidla, která byla vytvořena, aby upravovala postup v arbitráži.

Typicky tak dochází k aplikaci např. Rozhodčích pravidel UNCITRAL (zejm. pro rozhodčí řízení ad hoc¹²⁴) nebo řádu některé ze stálých rozhodčích institucí v případě rozhodčího řízení institucionálního.

V případě, že strany nezvolí procesní pravidla odkazem na řád některé z institucí ani si je nevytvoří samy, určují rozhodčí pravidla přímo rozhodci, přičemž přitom musí dle ust. § 19 odst. 2 ZRŘ přihlédnout k okolnostem sporu, který mají projednat.

Ať však dojde k určení rozhodčích pravidel jakkoli, musí být v souladu s kogentními ustanoveními jednotlivých národních procesních předpisů (v ČR tedy zejm. ZRŘ a subsidiárně OSŘ),¹²⁵ od jejichž dikce nemají strany, ať už svým vlastním ujednáním v rozhodčí smlouvě, či skrze rozhodčí pravidla, možnost se odchýlit.¹²⁶ Rozhodčí pravidla tedy představují speciální úpravu vůči těmto národním předpisům a použijí se přednostně tam, kde právní předpis dává stranám dispozici odchýlit se od jeho ustanovení.

Subsidiárně se pak k rozhodčím pravidlům použije lex fori toho státu, na jehož území se má arbitráž konat.¹²⁷

5.2. Rozhodnutí o vlastní pravomoci a příslušnosti

V případě zpochybnění pravomoci rozhodce či rozhodčího senátu spor rozhodnout (a zpochybnění platnosti rozhodčí smlouvy), je uplatňována obecně přijímaná zásada *competence-competence*, čili pravomoc samotných rozhodců rozhodnout o své pravomoci a o jejím rozsahu. ZRŘ upravuje tuto otázku v § 15, Evropská úmluva v čl. V odst. 3.

Na základě ustanovení § 15 ZRŘ jsou rozhodci oprávněni zkoumat svou pravomoc. Zpravidla tak činí na základě námitek jedné ze stran, mohou tak činit však i z vlastního podnětu. V případě, že dospějí k negativnímu rozhodnutí, vydají o tom usnesení. Možnost uplatnění námítka, pokud se nejedná o arbitrabilitu sporu a pokud uplatňujícím není spotřebitel, je časově omezena. Strana musí vznést tuto námitku nejpozději při prvním úkonu v řízení týkajícího se věci samé, později k ní nebude přihlédnuto.

¹²⁴ I pro ad hoc řízení si však lze zvolit řád některé rozhodčí instituce.

¹²⁵ Např. Rozhodčí pravidla UNCITRAL stanoví v čl. I, že odporuje-li některé z pravidel ustanovení práva rozhodného pro arbitrážní řízení, od něhož se strany nemohou odchýlit, platí toto ustanovení.

¹²⁶ TWEEDDALE, A.; TWEEDDALE, K. *Arbitration of Commercial Disputes. International and English Law and Practice*. 1. Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005. s. 250.

¹²⁷ PAUKNEROVÁ, M. *Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva*. Právní rozhledy, 2003, č. 12, s. 588.

V případě, že rozhodci dospějí k závěru, že pravomoc nemají, jsou povinni dle § 23 ZRŘ formou usnesení řízení ukončit. Jedinou možností zpochybnění platnosti takového rozhodnutí o pravomoci mají strany až v případné fázi zrušení rozhodčího nálezu soudem.¹²⁸ Některé právní řády, jako např. německý, umožňují přezkoumatelnost rozhodnutí o pravomoci soudu přímo. Ust. § 1040 ZPO, který zakotvuje pravomoc rozhodčího soudu rozhodnout o své příslušnosti a v rámci toho i o platnosti rozhodčí smlouvy dále stanoví, že v případě, že s takovým pozitivním rozhodnutím o vlastní příslušnosti některá ze stran sporu nesouhlasí, může podat do jednoho měsíce žalobu ke státnímu soudu. Toto ustanovení zakotvuje pravomoc státního soudu přezkoumávat takové rozhodnutí a tím definitivně rozhodnout o příslušnosti rozhodčího orgánu. Není možné, aby sporné strany příslušnost státního soudu vyloučili vzájemnou dohodou. Dokud není rozhodnuto, pokračuje rozhodčí soud dále v rozhodování. Negativní rozhodnutí o své vlastní příslušnosti musí rozhodčí soud i podle německé úpravy vydat v rámci řádného rozhodčího řízení, což vede k jeho následnému ukončení.

5.3. Zahájení a průběh rozhodčího řízení s akcentem na komparaci právní úpravy v České republice a Spolkové republice Německo, resp. úpravy v rádech rozhodčích institucí se sídlem na území těchto států

5.3.1. Organizace řízení

Jelikož je rozhodčí řízení ovládáno zásadou dispoziční, bude samotný průběh rozhodčího řízení podléhat dohodě stran.¹²⁹ Bez ohledu na konkrétní druh rozhodčího řízení můžeme rozeznat celkem čtyři jednotlivá na sebe navazující stádia rozhodčího řízení. Po fázi zahájení řízení následuje fáze přípravy jednání, poté jednání ve věci samé a na závěr dochází ke skončení takového řízení. Otázka přípustnosti druhé odvolací instance rozhodčího řízení závisí na dohodě stran, ustanovení § 27 ZRŘ výslovně připouští i tuto možnost.

¹²⁸ Viz rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 30.5. 2001, sp. zn. 22 Cm 18/2001-90 (potvrzen usnesením VS v Olomouci ze dne 10.10. 2001)

¹²⁹ Lze samozřejmě též odkázat na postup dle příslušných pravidel stálého rozhodčího soudu, u něhož je řízení vedeno, pak s e bude průběh arbitráže řídit těmito pravidly.

5.3.2. Zahájení řízení

Zahájení sporu je napříč právními řády spojováno s různým časovým okamžikem. ZRŘ se drží dikce obvyklejší,¹³⁰ když stanoví, že rozhodčí řízení je považováno za zahájené dnem, kdy byla žaloba doručena rozhodčímu soudu, tj. stálému rozhodčímu soudu, nebo určenému či jmenovanému rozhodci.

Naopak např. ZPO či Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži spojují okamžik zahájení rozhodčího řízení s okamžikem, kdy je zahájení řízení oznámeno druhé straně. Je však třeba zdůraznit, že ust. § 1044 ZPO kopíruje Vzorový zákon i ve své dispozitivnosti tak, že toto ustanovení platí pouze subsidiárně, tedy nedohodly-li si strany něco jiného.

5.3.3. Žaloba a žalobní odpověď

Žaloba ve smyslu ust. § 14 ZRŘ může být adresována ke stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci v případě ad hoc rozhodčího řízení. Obsahové i formální náležitosti žaloby a jejího podání pak specifikují řády stálých rozhodčích soudů či dohodnutá pravidla.

K dnešnímu dni již jednotný Řád RS při HK a AK ČR, který se v novelizovaném znění účinném od 1.7.2012 vztahuje i na mezinárodní arbitráž,¹³¹ v ust. § 17 uvádí, že žaloba musí obsahovat a) identifikaci stran sporu, b) vymezení žalobního nároku, c) odůvodnění jazyka řízení, není-li jím čeština, d) odůvodnění pravomoci rozhodčího soudu, pokud pravomoc nevyplývá z mezinárodní smlouvy pro strany závazné, e) skutečnosti, na kterých žalobce zakládá své žalobní nároky, a označení důkazů, jichž se žalobce dovolává, f) hodnotu předmětu sporu, g) jméno a příjmení rozhodce, kterého jmenuje žalobce, nebo žádost, aby rozhodce byl jmenován předsedou rozhodčího soudu.

Rozhodčí řád DIS dělí náležitosti žaloby na obligatorní a fakultativní. Obligatorně žaloba musí obsahovat: a) označení stran, b) určitý návrh, c) vymezení skutečností a okolností odůvodňujících žalobní nárok, d) charakter rozhodčí smlouvy, e) jmenování rozhodce, pokud si strany nedohodly rozhodnutí jedním rozhodcem. Fakultativně pak žaloba obsahuje: a) údaje

¹³⁰ Obdobně je upraven též i okamžik zahájení rozhodčího řízení dle Rozhodčího řádu DIS, Rozhodčích pravidel ICC nebo ve smyslu pravidel LCIA.

¹³¹ Před tímto datem existovaly dva samostatné řády RS: pro vnitrostátní a pro mezinárodní spory.

o hodnotě sporu, b) návrhy na jmenování rozhodce, pokud si strany nedohodly rozhodnutí skrze jednoho rozhodce, c) údaje o místě řízení, o jazyce řízení a rozhodném právu.

Žaloba musí být doručena v takovém počtu vyhotovení, aby každá ze stran a každý člen rozhodčího senátu měli po jednom vyhotovení a rozhodčí instituce rovněž jedno vyhotovení.¹³²

S podáním žaloby bývá rovněž spojena povinnost hradit poplatek za řízení.¹³³ K dnešnímu datu platný rozhodčí řád DIS určuje tento poplatek v příloze k ust. § 40 odst. 5 procentuální částkou z hodnoty sporu, a to ve výši 2% při výši hodnoty sporu do 50.000 eur. Při vyšší hodnotě sporu je poplatek stanoven kombinací pevné a procentuální částky s tím, že jeho minimální výše je stanovena na 350 eur a maximální na 25.000 eur. Žalobce je zde rovněž povinen uhradit zálohu odměny rozhodce dle aktuálního tarifu.

Řád RS určuje výši poplatku v rozmezí od 10.000,- Kč (při hodnotě sporu do 100.000,-Kč) do částky 9.011.300,-Kč a 0,2 % z hodnoty předmětu sporu převyšující 1.500.000.000,- Kč při hodnotě sporu nad 1.500.000.000,-Kč. Na tomto místě je zapotřebí zmínit, že v tomto poplatku je, na rozdíl od poplatku u DIS, zahrnuta odměna rozhodce.

Nezaplacení poplatku pak může znamenat, že spor nebude rozhodčím soudem vůbec projednán.

Po zaplacení poplatku, případném odstranění vad žaloby a v případě, že tak nebylo učiněno žalobcem, doručí rozhodčí instituce žalobu žalovanému a zároveň mu při tom stanoví lhůtu na žalobní odpověď. Žalovaná strana může na žalobu reagovat třemi různými způsoby: může zůstat pasivní a nereagovat (v takovém případě budou rozhodci rozhodovat pouze na základě tvrzení a důkazů žalobce), uznat žalobní nároky, odporovat v žalobě uplatněným nárokům a vznést protiargumenty či námitku promlčení nebo započtení s jinou pohledávkou.¹³⁴ Žalovaný je dle § 31 řádu RS a ekvivalentně dle § 10 řádu DIS oprávněn podat do skončení ústního jednání o základní žalobě protižalobu.

Zahájením řízení, jak bylo již zmíněno, nastávají procesní účinky v podobě stavení promlčecích a prekluzivních lhůt a rovněž nastává překážka litispendence. V praxi může kromě současného započtení sporu před obecným soudem, který ZRŘ řeší ve svém ust. § 15, nastat situace, kdy bude rozhodčí řízení započato před více rozhodčími soudy či rozhodci. Dle

¹³² Jak řád DIS, tak řád RS připouští elektronické doručování písemností, umožňuje-li tento způsob důkaz doručení. (v ČR typicky datové schránky)

¹³³ Řády některých institucí ukládají nadto zaplacení tzv. registračního poplatku (jinak též zápisné).

¹³⁴ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 74-76.

německé úpravy by se taková situace podle všeho řešila rozhodnutím obecného soudu na návrh některé strany. Český právní řád však řešení této situace nenabízí.

5.3.4. Jmenování rozhodců

Podle ZRŘ může být rozhodcem občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Cizinec může být rozhodcem, je-li podle práva svého státu způsobilý k právním úkonům, postačí však, pokud je způsobilý k právním úkonům podle práva České republiky. Výběr vhodné osoby přísluší především stranám a představuje jeden z nejdůležitějších okamžiků rozhodčího řízení, a to především proto, že kromě spotřebitelských sporů, jejichž meritorní přezkum „*Eronovela*“ částečně připouští, není nesprávné rozhodnutí rozhodců důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu.

Na základě změny provedené „*Euronovelou*“ zbývá doplnit, že spor ze spotřebitelské smlouvy je oprávněn rozhodovat pouze rozhodce, který je zapsán na seznamu rozhodců vedeným Ministerstvem spravedlnosti podle § 4 odst. 4 ZRŘ a § 35a a n. ZRŘ. Prostřednictvím ustanovení §§ 35a až 35d se do zákona vkládá jeho nová část upravující seznam rozhodců vedených Ministerstvem spravedlnosti. Dle důvodové zprávy k těmto ustanovením je zde smyslem novelizace „*nastavit veřejný seznam, který bude dobrovolnou databází rozhodců.*“¹³⁵ Zápis rozhodce v tomto veřejnoprávním rejstříku je základní podmínkou toho, aby rozhodce vůbec mohl spotřebitelský spor projednat a rozhodnout v rozhodčím řízení. Nejvýznamnějším novým požadavkem, jehož splnění zákon rozhodcům těchto sporů po uvedené novele ukládá, je bezesporu požadavek na ukončené právnické vzdělání. Pro zajímavost podotkneme, že ačkoliv je doložení právnického vzdělání nutnou podmínkou pro zápis do seznamu rozhodců, není jeho pozbytí důvodem pro vyškrtnutí ze seznamu. Prostor pro úvahu o vyškrtnutí dává ZRŘ totiž pouze v ust. § 35 písm. c) odst. 2, kde umožňuje ministerstvu vyškrtnout rozhodce, který závažně či opakovaně porušil povinnosti stanovené zákonem. Tento fakt může vést k zajímavé diskusi ohledně napadnutelnosti rozhodčího nálezu vydaného takovýmto rozhodcem.¹³⁶ Tento rozhodce je dále povinen před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech

¹³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb, s. 28.

¹³⁶ GAŇO, J. *Seznam rozhodců vedený Ministerstvem Spravedlnosti ČR*. In DOBIÁŠ, P. at al. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 73.

vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran.

Omezení mohou být stanovena zvláštními právními předpisy. Jedná se zejména o případy inkompatibility funkce rozhodce s jinou funkcí, např. funkcí soudce, soudce ÚS a státního zástupce. V oblasti německého práva je za určitých okolností propojení funkce soudce a rozhodce možné. § 40 odst. 1 DRiG¹³⁷ stanoví zvláštní povolení pro případ, kdy strany požádají soudce o výkon funkce rozhodce nebo bude určen třetí nezávislou institucí.

Jmenování rozhodců v mezinárodní arbitráži může podle I. Hanefeld¹³⁸ probíhat zásadně čtyřmi způsoby: 1) společným jmenováním stranami sporu, 2) jednostranným jmenováním stranou sporu, 3) jmenováním přisedícími, 4) jmenováním skrze neutrálního třetího.

Počet rozhodců dle ZRŘ musí být lichý. Předchozí znění německého ZPO spočívalo na ideji dvou rozhodců, nové znění § 1034 odst. 1 ZPO stanoví zásadu, že na počtu rozhodců se strany mohou dohodnout. V případě absence takové dohody, je počet rozhodců tři.

Pokud se nejedná o rozhodování jediným rozhodcem, resp. pokud rozhoduje senát, je v praxi nejčastěji aplikována varianta druhá v kombinaci s variantou třetí. Toto ostatně akcentují i obě srovnávané zákonné úpravy.¹³⁹ Ustanovení v tomto smyslu obsahuje i většina řádů stálých rozhodčích institucí, i když ne nezbytně.¹⁴⁰ Společné jmenování stranami sporu je kvůli existenci sporu v praxi poměrně nepočtené.

Ohledně jmenování rozhodců neutrálním třetím (též tzv. *appointing authority*), které v Německu probíhá relativně bez problémů, byla v ČR vedena dlouhodobá diskuse, kterou s definitivní platností ukončila až „*Euronovela*“ ZRŘ. Zákon po novele, a to jak ve sporech spotřebitelských, tak nespotebitelných, dává stranám možnost alternativy spočívající v oprávnění neurčit v rozhodčí smlouvě rozhodce jmenovitě a stanovit si určitý mechanismus, podle kterého bude rozhodce následně určen. Zákon to vyjadřuje dikcí „*stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeni*“, z které je možno dovodit, že rozhodce může být určen v podstatě jakkoliv, tedy např. i losem apod.

¹³⁷ Německý zákon o soudcích ze dne 8.9.1961, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁸ HANEFELD, I. *Skript zur Vorlesung Deutsches und Internationales Schiedsverfahrensrecht*, Universität Hamburg, Sommersemester 2012, s. 46-47.

¹³⁹ Srov. §1035 ZPO, §7 ZRŘ.

¹⁴⁰ Např. dle čl. 5.5. Řádu LCIA jmenuje ustavuje rozhodce výhradně tento rozhodčí soud.

V případě institucionálního řízení, přejímá roli *appointing authority* příslušná instituce, která zejm. nahrazuje vůli stran při jejich nečinnosti či sporu ohledně rozhodce.¹⁴¹

Přijetí rozhodčí funkce musí být podle § 5 odst. 2 ZRŘ písemné. Jedná se o dobrovolnou funkci, do jejíhož výkonu nemůže být nikdo nucen. Rozhodce se může své funkce i vzdát, ale pouze ze závažných důvodů nebo se souhlasem stran. Na základě ustanovení § 11 ZRŘ může dojít k vyloučení rozhodce z projednávání věci, a to pokud dodatečně vyšly najevo okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti nebo okolnosti, pro které by byl jako rozhodce vyloučen z jiných důvodů. Tyto jiné důvody je třeba odvodit z jiných ustanovení ZRŘ, např. pokud rozhodce byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, změnil se jeho osobní poměr k stranám či byl jmenován soudcem. Pokud dojde k vyloučení nebo vzdání se funkce, musí být jmenován rozhodce nový.¹⁴²

V případě existence možnosti podjatosti ukládá ZRŘ rozhodci povinnost vzdát se své funkce *ex lege*. Kdyby tak neučinil, je kterákoli ze stran oprávněna podat návrh na jeho vyloučení k soudu. Řízení o vyloučení rozhodce má spornou povahu a návrh je považován za zvláštní určovací žalobu ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) OSŘ. Navrhovatel zde však nemusí prokazovat naléhavý právní zájem.

V případě institucionálního rozhodčího řízení suplují roli soudů v řízení o vyloučení rozhodce ve většině případů¹⁴³ grémia těchto institucí. Také podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL je rozhodování o vyloučení rozhodců svěřeno dané instituci.¹⁴⁴

Zajímavou úvahu lze též vést na téma odpovědnosti rozhodce. Odpovědi na tyto otázky však naše právní praxe neposkytuje, proto otázka odpovědnosti rozhodce zůstává v českém právním prostředí otevřená.¹⁴⁵ Naproti tomu německá právní praxe zastává teorii,¹⁴⁶ podle níž je odpovědnost rozhodce obdobná odpovědnosti soudce podle zvláštního právního

¹⁴¹ §1035 ZPO, §14 a §17 rozhodčího řádu DIS, §9ZrŘ, §23 řádu RS.

¹⁴² RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s.55-57.

¹⁴³ Viz. Např. rozhodčí řády LCIA či ICC

¹⁴⁴ HANEFELD, I. *Skript zur Vorlesung Deutsches und Internationales Schiedsverfahrensrecht*, Universität Hamburg, Sommersemester 2012, s. 47.

¹⁴⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 225-227.

¹⁴⁶ Srov. např. FASCHING, H. W. *Schiedsgericht und Schiedsverfahren im österreichischen und im internationalen Recht*. Wien: Manz, 1973, s.72.

předpisu, ale nemůže být od ní nikdy širší. Správnost rozhodčího nálezu není možné však ani v rámci procesu o náhradu škody přezkoumat.¹⁴⁷

5.3.5. Procesní zásady rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení na území ČR vychází ze zásad:¹⁴⁸

1) Rovnosti stran

„Zásada rovnosti je naplněna, je-li stranám rozhodčího řízení poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, resp. zda byla poskytnuta řádně dostatečná možnost k uplatnění jejich procesních práv.“¹⁴⁹ Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána příležitost k plnému uplatnění jejich práv. Porušení této zásady je jedním z důvodů zrušení rozhodčího nálezu soudem.

2) Rychlosti a hospodárnosti

Tato zásada vyjadřuje základní smysl a cíl existence rozhodčího řízení. Rychlost rozhodčího řízení je dána také a především jeho obvyklou jednoinstančností.

3) Neformálnosti

Strany nebo rozhodci si samy mohou určit jak procesní pravidla rozhodčího řízení, tak např. i místo konání jednání či jednací jazyk.

4) Neveřejnosti

Podle § 19 odst. 3 ZRŘ je rozhodčí řízení zásadně neveřejné, což zabezpečuje zachování obchodního tajemství či jiných důvěrných informací a zabraňuje účasti nežádoucích osob a médií.

5) Ústnosti jednání

Forma vedení řízení je v dispozici stran, pokud se nedohodnou jinak, je rozhodčí řízení ústní. Strany se též mohou dohodnout i na tom, že řízení proběhne bez přítomnosti stran nebo že se bude rozhodovat jen na základě předložených písemností.

4) Projednací a volného hodnocení důkazů

Rozhodčí orgán je povinen postupovat tak, aby v součinnosti se stranami sporu zjistil skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu. Rozhodci hodnotí důkazy podle své úvahy,

¹⁴⁷ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí.*

Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004, s. 133.

¹⁴⁸ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s.98-100.

¹⁴⁹ Rozhodnutí NS ČR ze dne 28.4.2009, sp. zn. 32 Cdo 3299/2009. Z judikatury k otázce rovnosti stran viz též: rozhodnutí NS ČR ze dne 28.2.2012, sp. sn. 23 Cdo 4320/2011 či sp. zn. 23 Cdo 4386/2011 ze dne 25.1.2012.

a to každý jednotlivě a všechny ve vzájemné souvislosti, přičemž musí přihlížet ke všem skutečnostem, které vyšly v řízení najevo.

Celé řízení provází zásada dispoziční, které skýtá stranám široké možnosti nakládání s řízením. ZRŘ tyto dispozice vyjadřuje v ustanoveních §§ 17 až 22, např. možnost volby mezi rozhodčím řízením ad hoc a stálým rozhodčím soudem, možnost ovlivnit volbu rozhodců i dobu konání, možnost uzavřít o předmětu sporu smír či nechat se zastupovat zmocněncem.

Během celého řízení působí rozhodci na strany, aby se dohodly na smírném řešení sporu. Možnost uzavření smíru je kromě toho dle obou úprav i základní podmínkou arbitrability sporu.

I v německém ZPO můžeme najít kogentní ustanovení vztahující se k průběhu rozhodčího řízení, a to zejm. v ust. o všeobecných pravidlech řízení, které reprezentují:^{150,151} princip rovného zacházení, právo na spravedlivý proces, právo na zastoupení advokátem, právo volby jazyka řízení, právo podat v určité lhůtě žalobu a právo na žalobní odpověď, právo dohodnout se na ústním nebo písemném jednání, právo předkládat důkazy, právo na určení důsledků za prodlení protistrany související s podáním žaloby, s odpovědí na žalobu a s nedostavením se k ústnímu jednání či povinnost vyvarovat se důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu.

5.3.6. Předběžná opatření

V německé právní úpravě je vydávání předběžných opatření upraveno v § 1041 ZPO odst. 1, který stanoví, že pokud se strany nedohodly jinak, může rozhodčí soud na návrh strany nařídit předběžné nebo zajišťující opatření podle vlastního uvážení, pokud je ve vztahu k předmětu řízení považuje za potřebná. Vykonatelnost předběžných opatření však nenastává automaticky jejich vydáním a k prosazení výkonu předběžných opatření je nezbytná pomocná funkce obecného soudu, který je na základě žádosti sporné strany oprávněn příkazem povolit výkon předběžného opatření. Obecný soud disponuje možností upravit předběžná opatření odchylně od rozhodnutí rozhodčího soudu, pokud je to nutné pro jeho výkon. Na žádost strany může soud takovéto usnesení zrušit nebo změnit. V případě vydání neoprávněného

¹⁵⁰ HENN, G. *Schiedsverfahrensrecht: Handbuch für die Praxis*. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig GmbH, 2000, s. 122.

¹⁵¹ Zejm. ust. §1042 ZPO, ale i další ustanovení zaručující stranách práva v řízení (např. §1045, §1046 apod.).

předběžného opatření je pak sporná strana, v jejíž prospěch bylo vydáno, povinna odškodnit stranu, vůči níž opatření směřovalo.

V českém právním řádu je institut předběžného opatření upraven odchylně. Rozhodci jako osoby soukromého práva a rozhodčí soudy jako nestátní instituce nemohou podle ZRŘ nařídit předběžné opatření. V souladu s § 22 ZRŘ může tak učinit pouze obecný soud na návrh kterékoli strany, pokud se v průběhu řízení nebo i před jeho zahájením ukáže, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu. Jen strany mají oprávnění podat k obecnému soudu návrh na předběžné opatření, rozhodci nedisponují v tomto směru žádnou pravomocí.¹⁵²

5.3.7. Skončení rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je skončeno vydáním rozhodnutí, které může mít zásadně dvě formy. První z nich je rozhodčí nález, kterým se rozhoduje ve věci samé. Druhou formou je pak usnesení o zastavení rozhodčího řízení, jež se vydává v těch případech, kdy není vydáván rozhodčí nález. Vydáním usnesení není rozhodnuto ve věci samé, nezakládá překážku *rei iudicatae* ani žádným způsobem neukončuje platnost rozhodčí smlouvy. Z toho vyplývá, že kterákoli ze stran může podat novou žalobu, přičemž není vyloučeno, aby byla projednána stejným rozhodčím senátem či dokonce stejným rozhodcem.

Z obsahového hlediska je řízení ukončeno: rozhodnutím ve věci samé, dohodou o předmětu sporu, zpětvzetím žaloby a zastavením řízení, konstatováním nedostatku pravomoci či příslušnosti a zastavením řízení.¹⁵³

5.3.8. Náklady

Za jednu z výhod institucionálního rozhodčího řízení je možné pokládat i skutečnost, že stranám sporu je dopředu známo, jakou finanční částku budou muset na projednání sporu vynaložit. Sazby všech poplatků spojených s rozhodčím řízením před RS i DIS jsou stanoveny řády těchto institucí.

¹⁵² Srov. RŮŽIČKA, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s.110-111.

¹⁵³ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 314.

Ohledně finanční výhodnosti či nevýhodnosti rozhodčího řízení oproti řízení před obecným soudem by bylo nespravedlivé paušalizovat. Výrazně výhodnější však zpravidla bývá rozhodčí řízení v případě, kdy by v rámci obecného soudnictví rozhodovaly dvě či tři instance státních soudů.¹⁵⁴

5. 4. Obecně ke vztahu rozhodčího soudnictví a klasické justice

Ačkoliv se v této práci budu věnovat samostatně a podrobněji vztahu klasické justice a rozhodčího soudnictví pouze ve vazbě na uznání a výkon rozhodčího nálezu, jsou, jak bylo dílčími odkazy naznačeno výše, obecné soudy nezanedbatelnou oporou rozhodčího řízení i v předchozích stádiích. „*Soudy obecné realizují ve vztahu k soudům rozhodčím jednak pomocnou funkci, jednak funkci kontrolní.*“¹⁵⁵ O kontrolní funkci mluvíme právě zejm. ve stádiu po vydání rozhodčího nálezu. Pomocnou úlohu pak sehrávají obecné soudy v hlavně průběhu rozhodčího řízení, a to v souvislosti se jmenováním a vyloučením rozhodce či jeho zproštěním mlčenlivosti, vydáváním předběžných opatření či provádění důkazů. Pomocnou funkci plní soudy ale i ve stádiu po vydání rozhodčího nálezu - např. formě archivace rozhodčích nálezů rozhodců ad hoc.

¹⁵⁴ HANEFELD, I. *Skript zur Vorlesung Deutsches und Internationales Schiedsverfahrensrecht*, Universität Hamburg, Sommersemester 2012, s. 16.

¹⁵⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 333.

6. Uznání a výkon rozhodčích nálezů

Uznání a výkon rozhodčích nálezů na území jiného státu je považováno za velkou výhodu rozhodčího řízení oproti rozsudkům vydaným státními soudy,¹⁵⁶ a to zejména proto, že podmínky pro výkon takového rozhodčího nálezu jsou často výrazně mírnější než podmínky pro uznání, resp. prohlášení vykonatelnosti a výkon cizího soudního rozhodnutí.¹⁵⁷

6.1. Rozhodčí nález a rozhodčí nález cizí

Rozhodčí nález dle české právní úpravy

Ačkoliv legální definice pojmu rozhodčí nález v českém právu neexistuje, definuje jej právní věda poměrně bezproblémově. Typicky uvedme definici K. Růžičky, který vymezuje rozhodčí nález jako „*konečné rozhodnutí rozhodce (rozhodců) ve věci samé (jde tedy o autoritativní výrok nestátního orgánu- soukromé osoby- oprávněného věc rozhodnout) a jsou mu přiznávány, je-li stranám doručen, stejné právní účinky jako pravomocnému soudnímu rozhodnutí.*“¹⁵⁸

Než se stane rozhodčí nález závazný, musí nabýt právní moci. Dále musí být v souladu s ust. § 25 ZRŘ usnesen většinou rozhodců, vyhotoven písemně, být dostatečně určitý a alespoň většinou rozhodců podepsán a rovněž by měl zásadně obsahovat odůvodnění.¹⁵⁹

V právní teorii se kromě konečného rozhodčího nálezu můžeme setkat též s rozhodčím nálezem mezitímním a částečným. Mezitímním nálezem se rozhoduje pouze o základu nároku, částečným pak jen o některém nároku či jeho části. Ani v jednom případě však nezaniká rozhodčí mandát ani smlouva. Pokud se ukáže, že rozhodčí nález neobsahuje odpověď na všechny uplatněné nároky, může být na žádost některé ze stran vydán rovněž rozhodčí nález doplňující. Chyby v psaní, v počtech, či jiné zřejmé nesprávnosti, budou na

¹⁵⁶ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno-Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 429.

¹⁵⁷ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 364.

¹⁵⁸ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 136.

¹⁵⁹ Odůvodněn nemusí být pouze rozsudek v nespoteřbitelném sporu, pokud se strany dohodnou, že odůvodnění není třeba.

žádost kterékoliv ze stran opraveny opravným usnesením. Rozhodčí řízení končí, a zpravidla tak zaniká rozhodčí smlouva, vydáním konečného rozhodčího nálezu.

Písemné vyhotovení rozhodčího nálezu musí být doručeno stranám a musí být opatřeno doložkou právní moci. Pokud si strany v rozhodčí smlouvě nesjednaly možnost přezkumu rozhodčího nálezu jiným rozhodcem, nabývá tento nález dnem doručení účinků pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný, resp. může v případě, že některá ze stran jeho výrok nesplní dobrovolně, sloužit jako exekuční titul.

Přímo ze zákona pak vyplývá povinnost stálých rozhodčích soudů uschovat po dobu dvacet let od právní moci rozhodčí nález opatřený doložkou právní moci spolu se všemi listinami prokazující průběh rozhodčího řízení.

Cizí rozhodčí nález

Cizí rozhodčí nález obecně literatura vymezuje jako rozhodčí nález, který není pokládán za tuzemský ve státě, kde je usilováno o jeho uznání a výkon.¹⁶⁰ Pro definici cizího rozhodčího nálezu je tedy v praxi stěžejní právě pohled státu, kde se o uznání a výkonu rozhoduje,¹⁶¹ a proto není snadné tuto definici v mezinárodním měřítku sjednotit.

Ve smyslu výše uvedené definice není rozhodujícím kritériem to, podle jakých procesních předpisů rozhodčí řízení probíhalo ani jakou příslušnost mají strany sporu či rozhodci, ale výhradně místo vydání rozhodčího nálezu. Z tohoto důvodu se pro uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů aplikuje Newyorská úmluva, která se dle jejího čl. I použije na rozhodčí nálezy vydané na území jiného státu, než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.¹⁶²

Uznání cizího rozhodčího nálezu ve smyslu ust. § 40 ZRŘ připisuje tomuto nálezu stejné právní účinky, jaké má tuzemský rozhodčí nález. Uznání tuzemského rozhodčího nálezu český právní řád nevyžaduje.¹⁶³

¹⁶⁰ LOOKOFKY, J.; KETILBJØRN.H. *Transnational Litigation and Commercial Arbitration*, 3. Edition, JURIS, 2011, s. 845.

¹⁶¹ BORN, G. *International Arbitration and Forum Selection Agreements: Drafting and Enforcing*, Kluwer Law International, 2006, s. 111.

¹⁶² V tomto ohledu nutno zmínit, že soudy některých států, zejm. amerických, nesouhlasí s tím, aby na spor mezi ryze domácími stranami, kde byl vydán nález podle právního řádu tohoto státu, pouze místo vydání rozhodčího nálezu bylo v jiném státě, byla aplikována NÚ. Tento názor je však spíše výjimečný.

¹⁶³ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s.192.

6.2. Přezkum rozhodčího nálezu obecným soudem v souvislosti s nařízením jeho výkonu

V souvislosti s nařizováním výkonu rozhodčího nálezu vyvstává otázka, v jakých mezích je soud oprávněn takovýto exekuční titul přezkoumávat. V souladu s ustanovením § 275 odst. 2 OSŘ je soud oprávněn před nařízením výkonu rozhodnutí přezkoumávat správnost potvrzení o vykonatelnosti všech titulů pro výkon rozhodnutí, tj. i rozhodčího nálezu. „*Pokud není rozhodčí nález dobrovolně respektován, dochází na nucený výkon rozhodčího nálezu a celá věc se dostává do pravomoci soudů, které mají právo před nařízením výkonu rozhodnutí přezkoumat potvrzení o vykonatelnosti rozhodčího nálezu, tedy zejména otázku, zda bylo řádně doručeno.*“¹⁶⁴,¹⁶⁵ Kromě otázky doručení je nutné zkoumat, zda je na rozhodčí nález správně vyznačeno potvrzení o vykonatelnosti.

Věcný přezkum v exekučním řízení je moderním mezinárodním právem procesním zásadně odmítán, i když u jednoho z důvodů pro odepření výkonu rozhodčího nálezu dle ust. § 39 písm. b) ZRR (s účinností k 1. 1. 2013 přežato do §121 písm. c) ZMPS) úprava ve svých důsledcích k tomuto závěru vede.¹⁶⁶

6.3. Výkon tuzemského rozhodčího nálezu

Výkonem rozhodčího nálezu se ve smyslu obecné definice exekučního řízení rozumí donucení povinného k určitému plnění, které mu takový nález ukládá a které nesplnil dobrovolně ve stanovené lhůtě.

Moderní procesní předpisy zastávají ve věcech výkonu tuzemských rozhodčích nálezů doktrínu suverenity státu původu. Z tohoto důvodu i z důvodu, že ani NÚ výkon domácích rozhodčích nálezů neupravuje, je veškerá úprava jak výkonu, tak přezkumu či zrušení tuzemského rozhodčího nálezu svěřena národním právním řádům. Většina právních řádů stejně jako Vzorový zákon UNCITRAL či např. francouzský, kanadský, německý či dánský

¹⁶⁴HROMADA, M. *Úvaha nad požadavkem doručení rozhodčího nálezu do datové schránky*. DOBIÁŠ, P. at al.: *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 141-142.

¹⁶⁵ K problematice doručování se již několikrát vyjádřil NS ČR (srov. např. usnesení ze dne 27.4.2007, sp. Zn. 20 Cdo 1612/2006), který zastává názor, že účinné doručení je pouze doručení ve smyslu ust. §45 a.n. OSŘ. V případě, že všechny předpoklady tohoto doručení naplněny nejsou, není takový rozhodčí nález exekučním titulem. Někteří z autorů (srov. např. BĚLOHLÁVEK, A., *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Komentář. 2. Vydání, Praha: C.H. Beck 2012, s. 997.) oproti názoru NS ČR kladou důraz na dispozitivnost ustanovení o doručování, resp. na možnost stran upravit si doručování odchýlně.

¹⁶⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 365.

právní řád obsahuje požadavek na uznání a výkon domácích rozhodčích nálezů, pokud není dána podmínka nezpůsobilosti stran, předmětu sporu, rozhodčí smlouvy (resp. překročení jejího rozsahu) či provinění proti kogentním předpisům.^{167, 168}

Vzhledem k tomu, že ZRŘ postup při výkonu českých rozhodčích nálezů neupravuje, je nezbytné subsidiárně aplikovat ustanovení části šesté OSŘ. Jelikož rozhodčí nález představuje řádný exekuční titul pro zahájení výkonu rozhodnutí, lze jeho výkonem pověřit také soudní exekutory postupující dle exekučního řádu.

Ustanovení § 35 ZRŘ umožňuje straně, proti které je výkon rozhodčího nálezu nařízen, i přesto, že nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu, podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí (kromě důvodů dle § 268 OSŘ) i v případě, kdy:

- a) rozhodčí nález je stížen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f),*
- b) jsou důvody pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve sporu ze spotřebitelské smlouvy podle § 31 písm. a) až f), h) nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nález neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem,*
- c) strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno,*
- d) ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.*

Vzhledem k tomu, že se pro výkon rozhodčích nálezů přiměřeně použijí ustanovení OSŘ, je nutné výše uvedené důvody chápat jako doplňující k důvodům obecným, obsaženým v tomto předpise.

V případě, že je podán návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu z důvodů uvedených v § 35 odst. 1 ZRŘ, obecný soud přeruší řízení o výkonu rozhodnutí a uloží povinnému, aby ve lhůtě 30 dnů podal u příslušného obecného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Nepodá-li povinný v této lhůtě takový návrh, nebo je-li tento návrh zamítnut, pokračuje obecný soud v řízení o výkonu rozhodčího nálezu.

¹⁶⁷ LOOKOFISKY, J; KETILBJØRN.H. *Transnational Litigation and Commercial Arbitration*, 3. Edition, JURIS, 2011, s. 906-907.

¹⁶⁸ Důvody pro zrušení tuzemského rozhodčího nálezu soudem a zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí vypočítává ZRŘ v §31.

6.4. Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezů v České republice

6.4.1. Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů dle české právní úpravy

„Výkon zahraničních rozhodčích nálezů vychází z rozhodčích nálezů sice jako z vykonatelných titulů vydaných v kontradiktorním řízení, leč soukromoprávním subjektem. Není tedy zapotřebí brát ohledy na princip suverenity, který je zohledňován v případě uznávání a výkonu zahraničních soudních rozhodnutí, a to i přesto, že zahraniční rozhodčí nález by nebylo možné v cizím státě vydat, jestliže by tento postup nebyl aprobován předpisy státu místa jeho vydání. ... Z tohoto důvodu nejsou dány jiné překážky pro výkon zahraničních rozhodčích nálezů než podmínka vzájemnosti.“¹⁶⁹ Tuto vzájemnost ve smyslu ust. 38 ZRŘ je potřeba chápat jako vzájemnost při výkonu rozhodčích nálezů vydaných na území ČR ve státě, v němž byl vydán rozhodčí nález, který je v ČR navrhován a tím, že půjde zejména o vzájemnost formální, zajištěnou mezinárodní smlouvou bilaterální (zejm. dvoustranné smlouvy o právní pomoci)¹⁷⁰ nebo multilaterální (zejm. NÚ). Vzhledem k tomu, že o tom, kdo je oprávněn potvrdit vzájemnost či naopak prohlásit její nedostatek ZRŘ mlčí, je nutné aplikovat § 54 ZMPS (po novelizaci účinné k 1. 1. 2014 ust. § 13 NZMPS), podle kterého o tomto rozhodne Ministerstvo spravedlnosti ČR.

Pro posuzování vykonatelnosti či pro nařizování výkonu zahraničních rozhodčích nálezů se primárně použije mezinárodních úmluv, jimiž je Česká republika vázána, a které mají dle ust. § 47 ZRŘ přednost před zákonem.

6.4.2. Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů podle Newyorské úmluvy

Nejvýznamnějším mezinárodním pramenem upravujícím otázku uznání a výkonu zahraničních rozhodčích nálezů je Newyorská úmluva, která ostatně představuje „*páteř systému mezinárodního rozhodčího řízení*“.¹⁷¹

Tato Úmluva se dle svého čl. I „*vztahuje na uznání a výkon rozhodčích nálezů, vyplývajících ze sporů mezi osobami fyzickými nebo právníckými a vydaných na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon. Úmluva se vztahuje také na rozhodčí*

¹⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, A. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Komentář. 2. Vydání, Praha: C.H. Beck 2012, s. 1356.

¹⁷⁰ Viz. např. ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 382 a n.

¹⁷¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 366.

nálezů, které nejsou pokládány za nálezy místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.“ Podmínka vzájemnosti se nezjišťuje, u smluvních států se považuje za splněnou podpisem úmluvy.¹⁷²

Z této definice lze vyvodit dva typy cizích rozhodčích nálezů, na které se Newyorská úmluva vztahuje:

- a) rozhodčí nálezy vydané na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon,
- b) rozhodčí nálezy, které nejsou pokládány za nálezy místní ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání.

Důvodem takto komplikovaného vymezení jsou rozdíly v nahlížení na národní příslušnost rozhodčího nálezu z pohledu různých doktrín a některých právních řádů v Evropě.¹⁷³ První případ akcentuje klasické chápání cizího rozhodčího nálezu ve smyslu definice v předchozí části této kapitoly. Případ druhý nachází své odůvodnění hlavně ve sporech, v nichž byly obě strany z jedné země, spor se řešil před tamním rozhodčím soudem, ale strany si zvolily jiné rozhodné právo, než je právo státu konání arbitráže. Právě díky odlišnému rozhodnému právu by již stát, ve kterém se rozhodčí řízení konalo, nemohl při výkonu rozhodčího nálezu vycházejícího z takového řízení pohlížet na tento nález jako na tuzemský a zároveň by tento nález nesplňoval kritérium uvedené v předchozím bodě.

Vzhledem k tomu, že definici pojmu rozhodčí nález NÚ neposkytuje, bude pro určení, zda daný rozhodčí nález splňuje požadovaná kritéria, vždy nutné přihlídnout k národní úpravě, ke které má tento nález vztah. V právní teorii se objevuje názor, že pouze rozhodnutí, které je svou povahou konečné a pojí se s ním účinky věci rozsouzené, může být vykonatelné. Někteří autoři, jako např. A. Bělohávek, přiznávají však za určitých podmínek možnost vykonatelnosti i rozhodčím nálezům částečným či mezitímním.¹⁷⁴

Při aplikaci NÚ je též nutno zvážit výhrady, které smluvní státy mohly k Úmluvě uplatnit a které představují omezení jednotného přístupu. Jedná se především o výhradu reciprocit a výhradu komerční.¹⁷⁵ Výhrada reciprocit omezuje aplikaci NÚ jen na rozhodčí

¹⁷² KASÍKOVÁ, M. *Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů*, listopad 2012 [Cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/modules/fg/fulltxt.php?searchtext=uzn%C3%A1n%C3%AD+a+v%C3%BDkon>.

¹⁷³ ROZEHALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 369.

¹⁷⁴ BĚLOHLÁVEK, A.J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Komentář. 2. Vydání, Praha: C.H. Beck 2012, s. 1357.

¹⁷⁵ MCILVRATH, M.; SAVAGE, J. *International Arbitration and Mediation: A Practical Guide*. Kluwer Law International, 2010, s. 347.

nálezy vydané v jiném smluvním státě, nikoliv obecně na cizí rozhodčí nálezy. „*Tuto výhradu, která popírá princip „univerzality“ rozhodčích nálezů, využila i ČR.*“¹⁷⁶

Výhrada komerční pak umožňuje smluvnímu státu aplikovat NÚ pouze na spory vzniklé ze vztahů, jež jsou podle práva tohoto státu považované za spory obchodní.

Základním závazkem smluvního státu je, že: „*uzná rozhodčí nález za závazný a povolí jeho výkon podle předpisů o řízení, jež platí na území, kde nález je uplatňován, za podmínek stanovených v následujících člancích.*“¹⁷⁷ Formální předpoklad pro takové uznání a nařízení výkonu rozhodčího nálezu v souladu s ustanovením čl. IV NÚ představuje předložení požadované dokumentace k návrhu na uznání a výkon rozhodčího nálezu stranou, která o uznání a nařízení výkonu rozhodčího nálezu žádá, a to prvopisu či ověřené kopie rozhodčího nálezu, prvopisu či ověřené kopie rozhodčí smlouvy zakládající pravomoc rozhodců a eventuálně úředního překladu výše uvedených dokumentů do jazyka státu místa fora.

Kromě výše uvedeného se obvykle vyžaduje také doklad o doručení vyhotovení rozhodčího nálezu všem účastníkům řízení, resp. zejména těm osobám, proti nimž má navrhovaný výkon směřovat.¹⁷⁸

Ve svém čl. VII obsahuje NÚ tzv. zásadu nejpříznivější úpravy, která deklaruje, že pokud národní úprava uznání a výkonu rozhodčího nálezu stanoví méně striktní podmínky než úmluva, bude se aplikovat tato národní úprava. Žádná další dokumentace tedy v souladu se zněním tohoto ustanovení nesmí být národním soudem vyžadována. Pouze pokud strana, proti níž uznání a výkon směřuje, namítá existenci důvodů pro odepření uznání a výkonu, musí předložit důkazy, které svědčí v její prospěch.¹⁷⁹ Dále úmluva v čl. III. stanoví, že pro uznání a výkon nebudou stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny národním řádem pro uznání a výkon rozhodčích nálezů místních.

Proces uznání probíhá podle podmínek uvedených v NÚ, přičemž tato už nestanoví, jakým způsobem má být tento proces realizován. Řízení bude tedy probíhat podle procesních norem fora.

¹⁷⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 367.

¹⁷⁷ Srov. Čl. III Newyorské úmluvy.

¹⁷⁸ BĚLOHLÁVEK, A.J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Komentář. 2. Vydání, Praha: C.H. Beck 2012, s. 1356.

¹⁷⁹ FOJTÍK, I.; MACÁKOVÁ, L. *Otazníky nad uznáním a výkonem cizích rozhodčích nálezů*. *Právní fórum*, 2009, roč. 5, s. 184-188.

6.4.3. Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů a Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži

Dalším významným pramenem pro uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů je Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži. K použití ustanovení Evropské úmluvy je nutno, aby strany sporu měly svůj obvyklý pobyt nebo své sídlo v různých smluvních státech a omezuje se pouze na spory v obchodních věcech.

Jelikož je ČR signatářem jak této Úmluvy, tak i NÚ, hrozí nebezpečí konfliktu těchto úprav. Tento konflikt je vzhledem k odmítnutí uznání a výkonu řešen přímo v čl. IX odst. 2 Evropské úmluvy. Ten omezuje možnost odmítnout uznat a vykonat rozhodčí nález pouze z důvodů uvedených v čl. IX odst. 1 Evropské úmluvy. Dle obou zmiňovaných úmluv lze uznat a vykonat i nález, jenž byl v zemi vydání zrušen. NÚ umožňuje (avšak nenařizuje) odmítnout zrušený rozhodčí nález bez udání příčiny, pro kterou byl zrušen. Evropská úmluva naproti tomu umožňuje odmítnout uznání a výkon pouze za podmínky, že se tak stalo z důvodů uvedených v čl. IX odst.1 této úmluvy.¹⁸⁰

Zvláštní ustanovení o vykonatelnosti zahraničních rozhodčích nálezů obsahují i některé další mezinárodní úmluvy, jimiž je Česká republika vázána,¹⁸¹ avšak v praxi se aplikují spíše výjimečně.¹⁸²

6.5. Odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

6.5.1. Odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů dle české právní úpravy

Obecný soud nedisponuje dle českého právního řádu oprávněním zrušit zahraniční rozhodčí nález. V souladu s ustanovením § 39 ZRR lze odepřít uznání a výkon zahraničního rozhodčího nálezu, jestliže:

a) Rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný

Zahraníční rozhodčí nález musí nabýt právní moci podle práva státu, kde byl vydán.

¹⁸⁰FOJTÍK, L.; MACÁKOVÁ, L. *Otazníky nad uznáním a výkonem cizích rozhodčích nálezů*. Právní fórum, 2009, roč. 5, s. 187.

¹⁸¹ Např. Úmluva o mezinárodní železniční přepravě ze dne 9.5.1980.

¹⁸² BĚLOHLÁVEK, A.J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2.vydání, Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1357.

Nelze tedy teoreticky uznat a vykonat zahraniční rozhodčí nález, vůči kterému byl podán návrh na přezkoumání nebo zrušení. V těchto případech je však v souladu s ust. § 47 ZRŘ nutné dát přednost mezinárodním úmluvám a z toho důvodu je třeba aplikovat ustanovení čl. V odst. 2 NÚ, na základě kterého je výkon cizího takového rozhodčího nálezu možné, nikoli však nutné, odepřít. Ustanovení § 39 odst. 1 písm. a) ZRŘ se proto uplatní zásadně pouze v případě, kdy bude odepřen rozhodčí nález vydaný v zemi, se kterou nemá Česká republika uzavřenu v této oblasti žádnou smlouvu.

b) Rozhodčí nález je stížen vadou uvedenou v § 31

Zahraněční rozhodčí nález zrušit nelze. Na základě existence důvodů uvedených v § 31 ZRŘ bude zahraničnímu rozhodčímu nálezu ve smyslu tohoto ustanovení „pouze“ odepřeno uznání a výkon.

c) Rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku

Toto ustanovení opravňuje soud k odepření uznání a výkonu zahraničního rozhodčího nálezu, který by stanovil plnění odporující českému právnímu řádu.¹⁸³

6.5.2. Odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů dle Newyorské úmluvy

Úpravu odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu obsahuje čl. V NÚ, který vypočítává důvody, na základě kterých mohou být uznání a výkon na žádost strany, proti které je nález uplatňován, odepřeny. Jak bylo již výše uvedeno, slovo „mohou“ v předchozí větě naznačuje, že v případě, kdy soud shledá formální důvody k odepření, může, avšak není povinen, uznání a výkon odepřít. Na tuto „nešťastně“ volenou formulaci, a to zejména ve vztahu k některým důvodům upozorňuje i několik právních teoretiků.¹⁸⁴

Toto ustanovení dělí důvody na takové, které jsou soudem zkoumány pouze na návrh strany a na důvody, jež soud zkoumá *ex officio*.

V prvním případě se jedná o tyto důvody:

- a) strany byly nezpůsobilé k jednání, rozhodčí smlouva není platná podle práva rozhodného pro tuto smlouvu,
- b) strana, jež žádá o odepření, nebyla v rozhodčím řízení řádně vyrozuměna nebo nemohla uplatnit své požadavky,

¹⁸³ Tzv. výhrada veřejného pořádku poskytuje státu ochranu před aplikací takových ustanovení právního řádu jiného státu, která jsou v rozporu se souborem jeho základních principů a určitých hodnot, na jejichž zachování (např. v rámci svého ústavního práva) musí bezpodmínečně nutno trvat.

¹⁸⁴ Srov. např. DOBIÁŠ, P. *Uznání a výkon rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu podle relevantní judikatury zahraničních obecných soudů*. Právník, 2007, č. 3, str. 325-335.

- c) pro spor, o němž se jedná, nebyla platně uzavřena rozhodčí smlouva nebo spor není v jejích mezích,
- d) složení rozhodčího soudu nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takového ujednání, nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo,
- e) rozhodčí nález se nestal pro strany závazným, byl zrušen či jeho výkon byl v místě vydání nálezu odložen.

Důvody, které soud zkoumá *ex officio*, představují:

- a) nearbitrovatelnost sporu dle práva státu, v němž se o uznání a výkon žádá,
- b) rozpor s veřejným pořádkem státu, kde se o uznání a výkon žádá.

Pokud by došlo k odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu v jednom státě, neznamená to, že by takový rozsudek nemohl být uznán a vykonán ve státě jiném. Pro úplnost uveďme, že odepření v některém státě nemá žádný vliv na platnost a vykonatelnost rozhodčího nálezu jako takového.¹⁸⁵

¹⁸⁵ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s.197.

7. K výhodám a nevýhodám mezinárodního rozhodčího řízení

Zhodnocení výhod a nevýhod všech dílčích aspektů mezinárodního rozhodčího řízení proti řízení před obecnými soudy by mohlo být předmětem samostatného pojednání. Ačkoliv v rámci této práce nemůže být tato problematika do hloubky rozebrána, považuji za zásadní ji v následujících řádcích alespoň nastínit.

Oproti klasickému soudnímu řízení má rozhodčí řízení nesporně mnoho výhod. V případě sporu z mezinárodního obchodního styku je pro každou ze stran výhodou, pokud se řízení koná před soudy jejího státu, tedy státu, jehož právo a místní poměry strana zná. Druhé straně pak vznikají náklady spojené se službami odborníka znalého práva v daném státě, který ji bude v řízení zastupovat, náklady spojené s dopravou do dané země atd. Uzavření RSML pomáhá stranám tyto otázky dopředu optimalizovat. Přesto i u tohoto způsobu řešení sporů nacházíme též záporné stránky.

7.1. Nejvýznamnější výhody mezinárodního rozhodčího řízení

Nižší formální požadavky a smluvní volnost stran

Strany sporu si samy mohou dohodnout pravidla, podle kterých se bude při řešení sporu postupovat a to tak, že si buď vytvoří svá individuální pravidla, nebo si vyberou již existující řád některého stálého rozhodčího soudu či jiné instituce. V případě, že si strany zvolí k rozhodnutí rozhodčí instituci a postupuje se dle jejích pravidel či řádu, odpadá výhoda pro tu stranu, která vede řízení na území svého státu a nevýhoda pro stranu, která cizí právní řád nezná a (nebo) na území daného státu nesídlí.

Dále mají strany možnost určit počet rozhodců či jmenovat rozhodce dle vlastního výběru nebo se dohodnout na příslušnosti stálého rozhodčího soudu. Strany si za dodržení kogentních ustanovení *lex fori* mohou jmenovat odborníky z řad ekonomů, obchodníků, technických inženýrů či právníků. Spor tak může být posouzen bez vynaložení nákladů na znalce nejen z hlediska právního, ale také z hlediska charakteru sporu. V dispozici stran je také volba jazyka, ve kterém se bude řízení vést, místa jeho konání a vymezení, na základě jakých pokladů se bude rozhodovat.¹⁸⁶ Výraznou výhodou je v mezinárodní arbitráži též možnost dohodnout se na vedení celého řízení v písemné podobě.

¹⁸⁶ KLEIN, B. *Přednosti rozhodčího řízení*. Právní rádce, 1999, č.9, s. 13-15.

Rozhodčí řízení tak poskytuje stranám možnost přizpůsobení procesu jejich zájmům a celkovému charakteru sporu.

Neveřejný charakter

Při řešení majetkových sporů mohou mít strany zájem na zachování obchodního tajemství a jiných důvěrných informací. Rovněž pravděpodobnost, že se obchodní partneři stran o probíhajícím či proběhnutším řízení dozví, což může mít za následek ztrátu důvěry, je výrazně menší než u řízení před obecnými soudy.

Rychlost

Rozhodčí řízení je zásadně jednoinstanční a druhý (odvolací) stupeň je možný pouze v případě, že se na tom strany v rozhodčí smlouvě dohodly. Díky neformálnosti a jednoinstančnosti je podstatně rychlejší než řízení před obecnými soudy. Mnohé rozhodčí instituce také nabízí možnost tzv. urychleného řízení pro situace, kdy je nutné vydat rozhodčí nález ve velmi krátké době.¹⁸⁷

Užití elektronické komunikace v rozhodčím řízení

Na rozdíl od obecné justice není řízení před rozhodci svazováno takovým množstvím formálních procesních náležitostí a je především na vůli účastníků, jak si upraví podmínky užití e-mailu, popř. internetu pro případ řešení jejich sporu, resp. jakou rozhodčí instituci, jejíž rozhodčí řád užití prostředků elektronické komunikace dovoluje, si zvolí.¹⁸⁸

Možnost užití prostředků elektronické komunikace může být upravena přímo v rozhodčím řádu dané instituce nebo může být pro on-line rozhodčí řízení stanoven samostatný rozhodčí řád, který upravuje specifika užití elektronické komunikace.

Nížší náklady

U stálých rozhodčích soudů jsou pravidla o nákladech řízení zahrnuté v základních předpisech o činnosti soudu.¹⁸⁹ Vliv na celkové náklady má celá řada faktorů: jiná je např. situace při rozhodčím řízení ad hoc a jiná při řízení u stálé rozhodčí instituce. Výše poplatků

¹⁸⁷ Srov. např. §30 Řádu RS či čl. 9 Rozhodčích pravidel LCIA.

¹⁸⁸ LIBERDA, A. *Rozhodčí řízení prostřednictvím elektronické komunikace*. www.pravoit.cz, 28.2.2008 [Cit. 20013-04-20]. Dostupné z:

<http://www.pravoit.cz/article/rozhodci-řízení-prostřednictvím-elektronické-komunikace>.

¹⁸⁹ KLEIN, B. *Přednosti rozhodčího řízení*. Právní rádce, 1999, č.9, s. 13-15.

za rozhodčí řízení se u jednotlivých institucí výrazně liší a rozdílně bývají určeny též poplatky za další úkony a služby. V konečném důsledku může být rozhodčí řízení výrazně levnější. Jak jsem již zmiňovala v předchozí kapitole této práce, závisí to vždy na konkrétním případě a jeho specifikách.¹⁹⁰

Dobré předpoklady pro uznání a výkon rozhodčích nálezů

Jednu z nevýznamnějších výhod rozhodčího řízení představují dobré předpoklady pro uznání a výkon rozhodčích nálezů. Neexistuje celosvětový systém, který by zaručoval uznání a výkon rozhodnutí obecného soudu v cizím státě. V rámci EU toto zjednodušuje nařízení Brusel I,¹⁹¹ které pro ČR platí od data přistoupení. Ve vztahu ke státům mimo EU, se kterými nemá ČR uzavřenou bilaterální úmluvu usnadňující uznání a výkon soudních rozhodnutí, nadále platí povinnost uznání rozsudku zahraničním soudem. V případě, že se soudní řízení konalo na území jiného státu, vyžaduje soudní rozhodnutí ještě tzv. rozhodnutí o uznatelnosti v rámci samostatného řízení o uznání zahraničního rozsudku.

Rozhodčí rozsudky mají naproti tomu širokou vykonatelnost v celosvětovém měřítku, což je důsledkem především Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, která k dnešnímu dni zavazuje 148 států,¹⁹² mezi nimiž jsou všechny ekonomicky významné státy světa.¹⁹³

7.2. Nejvýznamnější nevýhody mezinárodního rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení má také některé významné nevýhody, které relativizují výše uvedené výhody a které je nutno vzít při delegaci rozhodovací pravomoci na rozhodčí instituci v potaz.

Rozdílná právní úprava arbitrability sporu v jednotlivých zemích

Rozdílná úprava arbitrability je nejzávažnější nevýhodou mezinárodního rozhodčího řízení. Norma, která vymezuje objektivní arbitrabilitu sporů v určitém právním řádu, se použije pouze v jurisdikci jednoho konkrétního státu, zatímco v jiném státě může být

¹⁹⁰ Srov. kapitolu 5.3.8. této práce.

¹⁹¹ Dne 20. prosince 2012 bylo v Úředním věstníku Evropské unie vyhlášeno Nařízení evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí občanských a obchodních věcech (přepracované znění), které zrušuje Nařízení (EU) č. 44/2001. Nařízení (EU) č. 1215/2012 se vyjma článků 75 a 76 použije od 10. ledna 2015.

¹⁹² Aktuální seznam smluvních států je dostupný z:

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status_chronological.html [Cit. 2013-04-20].

¹⁹³ MCILVRATH, M.; SAVAGE, J. *International Arbitration and Mediation: A Practical Guide*. Kluwer Law International, 2010, s. 346.

objektivní arbitrabilita vymezena zcela odlišně. Může tak nastat stav, kdy je spor v místě vedení sporu arbitrovatelný a v místě požadovaného výkonu rozhodčího nálezu arbitrovatelný není.

Absence donucovací povinnosti

Z tohoto důvodu může být rozhodčí řízení do značné míry ovlivněno chováním stran a jejich ochotou resp. neochotou spolupracovat. Takováto neochota spolupracovat se může projevit „*jak napadáním platnosti rozhodčí smlouvy, tak i vyhýbáním se jednání, nepřebíráním zásilek, oddalováním projednání sporu apod.*“¹⁹⁴

Nemožnost nařídit předběžné opatření

Dle českého právního řádu nedisponuje rozhodce pravomocí samostatně nařídit předběžné opatření. Strany se musí s tímto požadavkem obrátit na obecný soud.

Absence administrativního aparátu u ad hoc řízení

Skutečnost, že u ad hoc řízení neexistuje stálý administrativní aparát, který by byl oprávněn realizovat určité administrativní úkony, může být dalším značným negativem tohoto řízení. Dále zde např. neexistuje místo, kde by bylo možné úkony provádět atd.¹⁹⁵

7.3. Dílčí závěr

Ačkoliv nechci zlehčovat možná rizika spojená s výše uvedenými nevýhodami rozhodčího řízení, zmíněná pozitiva však dle mého názoru nad těmito nevýhodami jasně převažují. Jak bylo již řečeno, vždy je však nutno zohlednit charakter konkrétního sporu.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozhodčí řízení není obecně vhodné využívat pro spory, kde bude patrně vyžadována vysoká participace donucovací moci či jejichž předmětem je plnění nižší hodnoty. Spory ohledně plnění vysokého, u kterých se dá předpokládat vyšší administrativní náročnost, by pak bylo zřejmě vhodnější předložit k rozhodnutí spíše stálé rozhodčí instituci než rozhodcům ad hoc.

¹⁹⁴ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 366.

¹⁹⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 86.

Závěr

Cílem této diplomové práce je přiblížení rozhodčí řízení jako způsobu řešení sporů v mezinárodním, především obchodním, styku ve smyslu alternativy ke klasické justici.

Ve své práci jsem se snažila podat všeobecný, vzhledem k rozsahu práce však stručný, pohled na tuto oblast.

Nutným předpokladem pro splnění předsevzatého cíle a pro pochopení praktických aspektů rozhodčího řízení je jeho vymezení teoretickými doktrínami. To však není úkolem snadným, jelikož ani mezi předními právními vědci nepanuje na tuto problematiku jednotný pohled. Osobně se po zvážení všech argumentů nabízených zastánci jednotlivých koncepcí přikláním k chápání rozhodčího řízení z pohledu teorie smíšené a pokládám jej tak za institut *sui genesis*, který má původ v dohodě stran a své procesní účinky odvozuje od civilního práva. Smluvní teorii nutno vytknout, že neposuzuje rozhodčí nález ve světle exekučního titulu a jeho výkon tak zůstává plně v režii smluvních stran. U doktríny jurisdikční je pak ve velké míře potlačena autonomie vůle sporných stran ve prospěch státu, což dle mého názoru odporuje podstatě rozhodčího řízení, která spočívá právě na dohodě stran.

Kvalita rozhodčího řízení je výrazně podmíněna osobou rozhodce, který oproti soudci obecného soudu disponuje větší volností v praktikování svých znalostí a zejm. nadnárodních obchodních zásad a zvyklostí. Na druhou stranu jsou na jeho osobu ve srovnání se soudci obecného soudu ve většině případů kladeny platným právem výrazně menší nároky. Dále je třeba si uvědomit, že rozhodce, ačkoliv je obligatorně nestranný a nezávislý, dbá na práva strany, která ho v řízení jmenovala, což může být nebezpečným momentem tohoto řízení.

Bezesporu nejvýznamnější normu, která se stala páteří celého systému a učinila z mezinárodní arbitráže celosvětově vyhledávaný způsob řešení sporů, představuje Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. I když bude tato úmluva v blízké době zřejmě vyžadovat revizi, je třeba si uvědomit, že je to právě ona, která přispěla k vytvoření celého systému mezinárodní arbitráže především tím, že zaručuje výkon rozhodnutí, která jsou výsledkem tohoto řízení. Obdobně významnou unifikační roli sehrávají i Modelový zákon a Rozhodčí pravidla UNCITRAL.

Vliv těchto jednotlicích norem se projevuje i vzrůstající podobností právní úpravy rozhodčího řízení v jednotlivých národních právních řádech. Značnou podobnost lze ostatně konstatovat i u obou průřezově srovnávaných národních úprav, tedy české a německé. Přes podstatnou podobnost je však německý právní řád v mnoha významných aspektech, jako

např. ve výslovné možnosti konkludentního uzavření rozhodčí smlouvy či v možnosti rozhodčího soudu nařít předběžné opatření, k rozhodčímu řízení výrazně liberálnější. Tyto možnosti usnadňují průběh rozhodčího řízení a v budoucnu by tak mohly sloužit českému zákonodárci jako inspirace *de lege ferenda*.

Před svěřením sporu k projednání rozhodci je třeba pečlivě zvážit všechny výhody a nevýhody rozhodčího řízení. Navzdory existenci některých negativních aspektů, jako je např. absence donucovací pravomoci či rozdílné národní vymezení arbitrability, se rozhodčí řízení, a to zejm. ve své institucionální podobě, stává stále populárnějším způsobem řešení sporů v mezinárodním obchodním styku. Příkladem lze uvést zejm. dynamický rozvoj v oblasti práva duševního vlastnictví, či v oblasti práva investičního, námořního či pojistného. Tomuto rozvoji zcela jistě napomáhá i nový progresivní prvek v podobě tzv. on-line rozhodčího řízení.

Přenechání sporu k projednání rozhodci a s ním spojené vyloučení obecného soudu z projednání je velice zásadní úkon. Z tohoto důvodu je pozitivní, že i český zákonodárce reagoval na evropskou úpravu a začlenil do české právní úpravy rozhodčího řízení instituty ochrany spotřebitele, který častokrát nedokáže skutečný význam rozhodčí doložky adekvátně posoudit. Ačkoliv tato novelizace vyvolává ve svých dílčích bodech značné diskuse, jsou tato opatření, pokud se Česká republika rozhodla jít cestou nevyloučení spotřebitelských sporů z rozhodování před rozhodci, podle mého názoru ve většině případů naprosto důvodná.

Závěrem lze shrnout, že potenciální výhody rozhodčího řízení nesporně převažují nad jeho nevýhodami, což z něj činí efektivní způsob řešení sporů v oblasti mezinárodního práva.

Seznam použitých zkratk

AAA	Americká arbitrážní asociace
ADR	Alternativní (způsoby) řešení sporů
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch, německý občanský zákoník ze dne 18.8.1896, ve znění pozdějších předpisů
BRS	Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha
CIArb	Autorizovaný institut rozhodců
DIS	Německý institut pro rozhodčí řízení
ESD	Soudní dvůr Evropské Unie
EU	Evropská unie
HKIAC	Mezinárodní arbitrážní centrum v Hong Kongu
ICC	Mezinárodní obchodní komora
ICSID	Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic
LCIA	Londýnský mezinárodní rozhodčí soud
LMAA	Londýnské sdružení námořních rozhodců
LZPS	Zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Nařízení BRUSEL I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22.12.2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení ŘÍM I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17.6.2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Nařízení ŘÍM II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11.7.2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
NÚ,	
Newyorská úmluva	Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (vyhl. MZV č. 74/1959 Sb.)
NZMPS	Nový zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém s účinností ke dni 1.1.2013
ObZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ODR	Rozhodčí řízení online

OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
RS,	
Rozhodčí soud	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
ŘÚ	Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (sděl. MZV č. 64/2006 Sb. m. s.)
RSML	Rozhodčí smlouva
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
Rsp	Evidenční číslo sporů projednávaných před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR
SCC	Stokholmská obchodní komora
UNIDROIT	Mezinárodní ústav pro sjednocování soukromého práva v Římě
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo
VÚ,	
Vídeňská úmluva	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (sděl. MZV č. 160/1991 Sb. m. s.)
WIPO	Světová organizace duševního vlastnictví
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
ZPO	<i>Zivilprozessordnung</i> , německý Občanský soudní řád z 30.1.1977, ve znění pozdějších předpisů
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury

Monografie

1. BEARDSLEY, K. *The mediation dilemma*. Ithaca : Cornell University Press, 2011
2. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Komentář. 2. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2012
3. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2012
4. BORN, G. *International Arbitration and Forum Selection Agreements: Drafting and Enforcing*, Kluwer Law International, 2006
5. DAVID, V. *Historie mezinárodního práva a jeho vědy*. 1. vydání. Brno: Aleko, 1991
6. DOBIÁŠ, P. at al. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2012
7. FASCHING, H. W. *Schiedsgericht und Schiedsverfahren im österreichischen und im internationalen Recht*. Wien: Manz, 1973
8. FOX, W. *International Commercial Agreements: A Primer on Drafting, Negotiating and Resolving Disputes*. 4. Edition. Kluwer Law International, 2009
9. HANEFELD, I. *Skript zur Vorlesung Deutsches und Internationales Schiedsverfahrensrecht*. Universität Hamburg, Sommersemester 2012
10. HENN, G. *Schiedsverfahrensrecht. Handbuch für die Praxis*. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig GmbH, 2000
11. KAUFMANN-KOHLER, G.; SCHULTZ, T. *Online Dispute Resolution. Challenges for Contemporary Justice*. The Hague: Kluwer Law International, 2004
12. KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007
13. KOCINA, J.; POLÁČEK, B. et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011
14. KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno-Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2004
15. LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*, Praha: Linde, a.s., 2012
16. LOOKOFSKY, J.; KETILBJØRN, H. *Transnational Litigation and Commercial Arbitration*, 3. Edition, JURIS, 2011

17. LOOKOFSKY, J.; HERTZ, K. *Transnational Litigation and Commercial Arbitration: An analysis of American, European, and International Law*. 3. Edition. Copenhagen: Juris, 2011
18. MCILVRATH, M.; SAVAGE, J.: *International Arbitration and Mediation: A Practical Guide*. Kluwer Law International, 2010
19. ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé a obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004
20. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004
21. REDFERN, A.; HUNTER, M.; BLACKABY, N.; PARTASIDES, C. *Law and practice of international commercial arbitration*. 4. Edition, London: Sweet & Maxwell Ltd., 2004
22. ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013
23. RŮŽIČKA, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005
24. RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997
25. SCHELLE, K.; SCHELLEOVÁ, I. *Rozhodčí řízení-historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002
26. STEINBRÜCK, B. *Die Unterstützung ausländischer Schiedsverfahren durch staatliche Gerichte*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009

Odborné články

1. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení on line*. Právní rozhledy, 2004, č.12
2. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení a komunitární právo*.
http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/art_3691/rozhodci-rizeni-a-komunitarni-pravo.aspx
3. DOBIÁŠ, P. *Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů ve Spolkové republice Německo podle judikatury německých obecných soudů*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 2008, č. 1
4. DOBIÁŠ, P. *Uznání a výkon rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu podle relevantní judikatury zahraničních obecných soudů*. Právník, 2007, č. 3

5. DOBIÁŠ, P.; DOBIÁŠ, P. *Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR*. Právník, 2005, č. 8
6. DOBIÁŠ, P. *Návrh nové „Newyorské úmluvy“ o mezinárodním výkonu rozhodčích smluv a nálezů*. In KOCINA, J.; POLÁČEK, B. et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011
7. DUMISIC, A. *Advantages of amicable international arbitration: characteristics and scope of arbitrator powers*.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22183/91117.pdf?sequence=1>.
8. FOJTÍK, L.; MACÁKOVÁ, L. *Otazníky nad uznáním a výkonem cizích rozhodčích nálezů*. *Právní fórum*, 2009, roč. 5
9. GAŇO, J. *Seznam rozhodů vedený Ministerstvem Spravedlnosti ČR*. In DOBIÁŠ, P. at al. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2012
10. GONSORČÍKOVÁ, M. *Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení*.
http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_2/art_3708/detail.aspx
11. HROMADA, M. *Úvaha nad požadavkem doručení rozhodčího náleze do datové schránky*. DOBIÁŠ, P. at al. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012
12. KAPITÁN, Z. *Má vždy metoda přímá přednost před metodou kolizní? Vztah kolizního práva a Vídeňské úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*, 2008, č. 1
13. KASÍKOVÁ, M. *Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů*.
<http://www.cak.cz/scripts/modules/fg/fulltxt.php?searchtext=uzn%C3%A1n%C3%AD+a+v%C3%BDkon>
14. KLEIN, B. *Přednosti rozhodčího řízení*. *Právní rádce*, 1999, č.9
15. KORDAČ, Z. *Mezinárodní arbitráž v ČR: reforma nutná*.
<http://jinepravo.blogspot.cz/2012/06/mezinarodni-arbitraz-v-cr-reforma-nutna.html>
16. LIBERDA, A. *Rozhodčí řízení prostřednictvím elektronické komunikace*.
<http://www.pravoit.cz/article/rozhodci-rizeni-prostrednictvim-elektronicke-komunikace>
17. LIONNET, A. *Arbitration in Germany*.
http://www.fr-lawfirm.de/fileadmin/user_upload/Aufsaeetze/Arbitration_in_Germany.pdf,

18. LISSE, L. *Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu.*
<http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html>
19. LISSE, L. *K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy*
<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html>
20. MALLMANN, R. *Die Bedeutung der Schiedsvereinbarung im Verfahren zur Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Schiedssprüche.* Zeitschrift für Schiedsverfahren, 2004, Heft 3
21. PAUKNEROVÁ, M. *Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva.* Právní rozhledy, 2003, č. 12
22. RABAN, P. *Drobní dlužníci a zakázaná mluvní ujednání*
http://pravniciradce.ihned.cz/c4-10077440-39116820-F00000_d-drobni-dluznici-a-zakazana-smluvni-ujednani
23. ROZEHNALOVÁ, N. *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings,* 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009
http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Rozehnalova_Nadezda_1053.pdf
24. RŮŽIČKA, K. *K otázce právní povahy rozhodčího řízení.* Bulletin Advokacie. 2003, č. 5
25. RŮŽIČKA, K. *Rizika tuzemského rozhodčího řízení.* Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 2008, č. 1
26. SANDERS, P. *The History of the New York Convention.* ICCA Congress Series No. 9
http://www.arbitration-icca.org/media/1/13474348789900/congress_no.9_keynote_address_prof_pieter_sanders.pdf

Abstract

This thesis presents a concise definition of arbitration as a method of dispute resolution, in particular in international commercial trade. In its seven chapters it contains a brief introduction to the history of international arbitration, its definition as opposed to other forms of alternative dispute resolution or the judiciary, an outline of the progress of operations from before the start of the procedure up until the end of it, and also a consideration of the advantages and disadvantages of arbitration.

The first chapter of this thesis deals with the general characteristics of alternative dispute resolution. Disputes shall be defined by their relationship to arbitration, and a brief characterization of the different types of ADR such as mediation, conciliation, mini-trial, etc. will be included. It also outlines the development of arbitration proceedings, in particular in our country.

The second chapter includes an introduction to the subject of arbitration. It contains the definition of the concept of international justice, in the context of fundamental theoretical doctrines which define the legal nature of the Institute and the Czech Constitutional Court and the case-law of the Court of Justice of the European Union. Finally, this chapter addresses the categories into which arbitration is divided: the institutional arbitration, where the proceedings take place before permanent arbitration institutions, and ad hoc arbitration, in which the arbitral tribunal is established for resolving a particular dispute. Online arbitration as a new and progressive way to conduct the arbitration will also be discussed.

The third chapter defines the legal framework of the arbitration proceedings, both in terms of national law and in terms of international standards, without which the functioning of the system of international arbitration of the judiciary would be almost unthinkable. More of this chapter deals with the New York Convention, which forms the backbone of the entire system.

The fourth chapter is devoted to the most important detail in the relatively conventional institute of arbitration-arbitration agreement. The arbitration agreement is an agreement between the parties to reach a solution before an arbitral tribunal for disputes which already exist, or disputes which may present themselves in the future. The arbitration agreement can effectively delegate this power of decision only in accordance with certain

conditions. One of these conditions is the arbitrability of dispute in the country conducting arbitration proceedings, an issue dedicated to the second part of this chapter.

Chapter five discusses the course of the proceedings from its launch until after the decision in the case. The introductory part of chapter attempts to provide an answer to the question of the applicable law that will apply to the subject of the dispute and the procedural rules governing the dispute. The second part of the chapter then compares the progress of arbitral proceedings according to Czech and German legislation, and also compares the minor aspects of the course of the proceedings before the Arbitration Court attached to the Economic and Agrarian Chamber of the Czech Republic and the German Institute for arbitration.

The penultimate chapter is devoted to the issue of recognition and enforcement of arbitral awards. More attention is placed on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards, since the mechanism of recognition and enforcement of foreign arbitral awards is significantly easier, and, in the opinion of the author, is the most important advantage of arbitration proceedings before the courts compared to the classic model.

The seventh and final chapter offers a debate on the advantages and disadvantages of international arbitration. This chapter concludes that the positives of this type of management clearly outweigh its disadvantages, which reflects the growing popularity of this type of dispute resolution.

Shrnutí

Tato diplomová práce představuje stručné vymezení rozhodčího soudnictví jako způsobu řešení sporů v mezinárodním, především obchodním, styku. Ve svých sedmi kapitolách obsahuje stručný úvod do historie mezinárodního rozhodčího řízení, jeho vymezení oproti jiným formám alternativního řešení sporů či klasické justici, nástin jeho průběhu od úkonů před zahájením řízení až do jeho skončení a rovněž zamyšlení nad jeho výhodami a nevýhodami.

První kapitola této práce se věnuje obecné charakteristice alternativních způsobů řešení sporů, vymezuje jejich vztah k rozhodčímu řízení a obsahuje stručnou charakteristiku jednotlivých typů ADR jakými jsou mediace, konciliace, minitrial atd. Nastiňuje též vývoj rozhodčího řízení, a to především na našem území.

Druhá kapitola je teoretickým úvodem do problematiky rozhodčího řízení. Obsahuje definici pojmu mezinárodního řízení v kontextu základních teoretických doktrín, které definují právní povahu tohoto institutu a judikatury Českého Ústavního soudu a Soudního dvora Evropské unie. Závěrem této kapitoly je pojednáno dělení arbitráže na jednotlivé druhy: na institucionální arbitráž, kde řízení probíhá před stálou rozhodčí institucí a ad hoc arbitráž, kdy se sestavuje rozhodčí tribunál pro řešení konkrétního sporu. Zmíněno je také tzv. on-line rozhodčí řízení jako nový a progresivní způsob vedení rozhodčího řízení.

Třetí kapitola vymezuje právní rámec rozhodčího řízení, a to jak z hlediska národního právního řádu, tak z hlediska norem mezinárodních, bez kterých by bylo fungování systému mezinárodního rozhodčího soudnictví téměř nemyslitelné. Více se tato kapitola věnuje Newyorské úmluvě, která tvoří páteř celého systému.

Čtvrtá kapitola je poměrně podrobně věnována nejdůležitějšímu smluvnímu institutu rozhodčího řízení - rozhodčí smlouvě. Rozhodčí smlouva je dohoda mezi stranami o podřízení již vzniklých nebo budoucích sporů z konkrétního právního vztahu řešení před rozhodčím soudem. Rozhodčí smlouva může účinně delegovat tuto rozhodovací pravomoc pouze za dodržení určitých podmínek. Jednou z těchto podmínek je arbitrabilita sporu v zemi vedení rozhodčího řízení, jejíž problematice se věnuje druhá část této kapitoly.

Kapitola pátá pojednává o průběhu rozhodčího řízení od jeho zahájení až po rozhodnutí v dané věci. Úvodní část kapitoly se pokouší poskytnout odpověď na otázku rozhodného práva, které se bude na předmět sporu aplikovat a procesních pravidel, kterými se bude spor

řídít. Druhá část kapitoly pak srovnává průběh rozhodčího řízení podle českých a německých právních předpisů a rovněž srovnává dílčí aspekty průběhu rozhodčího řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Německým institutem pro rozhodčí řízení.

Kapitola předposlední se věnuje problematice uznání a výkonu rozhodčích nálezů. Větší pozornost je zde kladena na uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů, jelikož právě výrazně snadnější mechanismus uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů je dle názoru autorky nejvýznamnější výhodou rozhodčího řízení oproti řízení před klasickými soudy.

Poslední, sedmá, kapitola pak nabízí polemiku nad výhodami a nevýhodami mezinárodní arbitráže. Tuto kapitolu uzavírá dílčí závěr, podle kterého pozitiva tohoto typu řízení jasně převažují nad jeho nevýhodami, což odpovídá i stále narůstající oblibě tohoto typu řešení sporů.

Klíčová slova/Key words

Klíčová slova

ADR, mezinárodní arbitráž, rozhodčí smlouva, uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu

Key words

ADR, international arbitration, arbitral agreement, recognition and enforcement of foreign award